

Izvižanje kot načelo avstrijske diplomacije

„Vlada SFRJ je kot sopolpisnica državne pogodbe o upostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije... nenehno opozarjala vlado republike Avstrije, da mora čimprej in čim dosledneje izpolniti svoje mednarodne obveznosti, navedene v tej pogodbi. To potrjujejo številne note in drugi dokumenti, poslani v ta namen vladi republike Avstrije. Kljub temu vlada republike Avstrije ni ustrezno in zadovoljivo ukrepala, da bi uresničila svoje mednarodne obveznosti. Nasprotno, nenehno je zavlačevala s tem, da bi izpolnila upravičene zahteve slovenske in hrvaške narodnostne manjšine, naj popolnoma in brez postavljanja pogojev izpolni 7. člen državne pogodbe. Zaradi takega ravnanja vlade republike Avstrije se je resno poslabšal položaj slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji in so se omajali temelji za normalen razvoj odnosov med sosednima državama...“

To je samo nekaj izvlečkov iz verbalne note, od 12. novembra 1976, ki jo je izročil na Dunaju veleposlanik SFR Jugoslavije v Avstriji Gustav Vlahov (glej NT 47, 18. 11. 1976, str. 5). Jugoslovanska nota med drugim tudi očita Avstriji „flagrantno kršenje državne pogodbe in njeno neposredno revizijo“ (zakon o narodnih skupnostih in novela zakona o popisu prebivalstva).

Dva povsem upravičena očitka,

ki ju skuša Avstrija zavrniti tudi s tem, da se sklicuje na svojo suverenost.

Čuden obraz avstrijskih oblasti pa se kaže tam, ko se začenjajo zatekati k očitnim neresnicam in potvarjanjem. O zakonu o narodnih skupnostih (Volksgruppenengesetz) trdijo v noti, da so ga sestavili „večidel v dogovoru (Einvernehmen) z zastopniki slovenske in hrvaške narodne skupnosti“. Resnica pa je, da ni obveljal niti en sam

NSKS in ZSO k pogovoru na Dunaju

Osrednji organizaciji koroških Slovencev NSKS in ZSO sta na svoji koordinacijski seji 24. 11. 1976 „sklenili, da v smislu soglasno sprejetega poslovnika predlagata vladi, da čimprej skliče sejo Kontaktnega komiteja, da bi čimprej prišlo do obojestranskih plodnih pogajanj na podlagi enakopravnega partnerstva v korist sporazuma rešitve odprtih vprašanj in mirnega sožitja v deželi.“ (Glej tudi NT 48, 25. 11. 1976).

Kancler Kreisky se je povabilu odzval in povabil zastopnike obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev na pogovore na Dunaj za četrtek, 9. decembra, ob 5. uri popoldne, v uradu zveznega kancerja. V ponedeljek, 6. 12. 1976, je

bila znova seja koordinacijskega odbora, na kateri so zastopniki obeh osrednjih organizacij podrobno določili smernice za dunajski pogovor.

Zastopniki obeh osrednjih organizacij NSKS in ZSO se bodo zavzemali, da bo vlada končno začela resno reševati člen 7 v soglasju z zastopniki koroških Slovencev, t. j. obeh osrednjih organizacij.

Vlada naj končno izdela skupno z zastopniki koroških Slovencev paket, ki bo pripomogel k celoviti rešitvi člena 7. Doslej namreč ni rešena niti ena sama točka 7. člena.

Stališče koroških Slovencev do zakona o narodnih skupnostih je znano. Ta zakon je tesno povezan

z ugotavljanjem manjšine, ki pomeni flagrantno kršenje državne pogodbe in njeno neposredno revizijo. 14. novembra so koroški Slovenci v ogromni večini bojkotirali ugotavljanje in s tem izrekli zaupanje obema osrednjima organizacijama. Zakon o narodnih skupnostih tudi ne kaže nikakršnih možnosti za uspešno in zadovoljivo rešitev vseh odprtih vprašanj in določil, zapisanih v členu 7. Ker je ta zakon samo okvir, so potrebne za njegovo izvajanje posebne odredbe, ki pa so zopet odvisne od glavnega odbora državnega zbora. Vezane so torej na soglasje vseh treh parlamentarnih strank, s tem na „konsenz“, ki je tudi botroval preštevanju koroških Slovencev.

predlog slovenskih in hrvaških zastopnikov. Ta zakon menda „zagotavlja“ obstoj Slovencev in Hrvatov, njihove posebnosti in „obvezuje k spoštovanju njihovega jezika in njihove narodnosti“. Toda avstrijski zunanji minister Willibald Pahr žali Slovence kot narod in njihov jezik, s tem da ga imenuje „miniturni jezik“, koroškim Slovincem pa tudi odreka značaj narodnosti.

O dvojezični napisih trdijo, da so predvideni v zakonu o narodnih skupnostih „v jezikovno mešanih krajih“, zamolčijo pa, da je pogoj za njihovo postavitev 25 % Slovencev oz. Hrvatov. Štirje zavezniki so zavrgli angleški predlog, ki bi predvideval štetje, in soglasno odobrili sovjetskega, ki je tako štetje zavrnil. Avstrijska vlada pa, ker noče izpolniti določil 7. člena državne pogodbe iz leta 1955, se je zatekla k senžermenski pogodbi iz leta 1919, v kateri je v 68. členu govora o „sorazmerno precejšnjem številu“ (glej tudi §2,1,2 zakona o narodnih skupnostih).

O uradnem jeziku trdijo, da bodo priznali slovenščino oz. hrvaščino kot „enakovreden dodatni

uradni jezik k nemščini“. Iz zakona o narodnih skupnostih (§ 2,1,3 in §§ 13 do 22) pa je jasno razvidno, da hočejo slovenščino oz. hrvaščino potlačiti na nizko raven pomožnega jezika, kar nasprotuje najostreje jasnim določilom državne pogodbe, člen 7, 3.

Precej vrst posvečajo v noti tako imenovanim „manjšinskim svetom“. Toda že iz teksta v noti je razvidno, da pomenijo ti sosveti očitno kršenje člena 7 državne pogodbe: Pišejo namreč o „orga-

nizacijah slovenske in hrvaške narodne skupnosti, ki trenutno obstajajo v Avstriji,“ o Narodnem svetu koroških Slovencev, Zvezi slovenskih organizacij na Koroškem in Hrvaškem kulturnem društvu na Gradiščanskem. V členu 7,1 pa piše: „Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico (Dalje na 3. strani)

Samovoljna razpustitev 14 sodišč

14 okrajnih sodišč na Koroškem naj bi postalo žrtev vsemogočne in ominozne upravne racionalizacije. V pogovori med zvezno vlado, deželnim glavarjem Wagnerjem, predsednikom deželnega sodišča Anderluhjem, predsednikoma advokatske in notariatske zbornice ter različnimi predstojniki sodišč je to že več ali manj bilo sklenjeno. Prizadetih Slovencev kot po navadi niso konsultirali.

Pri teh okrajnih sodiščih je prizadetih tudi par takih, ki ležijo v jezikovno mešanem ozemlju in ki bi morala biti dvojezična. To sta okrajni sodišči Rožek ter Dobrla vas. Obe sodišči ne ležita morda na kraju dvojezičnega ozemlja, kjer bi bil po izjavah nemškonacionalnih krogov dvojezični značaj okolja dvomljiv; ne, obe sodišči sta sredi jezikovno mešanega ozemlja, kljub temu doslej nista bili sprejeti med tiste, kjer je obravnavanje vsaj v prvi instanci v določeni meri možno tudi v slovenščini. Politiški sicer sedaj pridno zagotavljajo, da bodo pustili dvojezična sodišča nedotaknjena. Toda verjetno je tista, ki so doslej uživala delno dvojezičnost. To so okrajna sodišča Borovlje, Železna Kapla in Pliberk. Akoravno vlada dobro ve — in je to tudi sama priznala —, da ta tri sodišča niso polna izpolnitev to-

zadevnih določil člena 7 državne pogodbe, zdaj skuša prodajati razpustitev 14 sodišč in nerazpustitev sodišč Borovlje, Železna Kapla in Pliberk (ki so pravzaprav le tretjina sodišč dvojezičnega ozemlja) kot „pospeševalni ukrep“ za manjšino.

Zvezna vlada očitno ne zna potegniti primernih zaključkov iz neuspelega štetja 14. novembra. Namesto da bi zdaj končno dokazala nemškonacionalnim koroškim strankam, da pač brez manjšine ne bo šlo (Kreisky je vedno zopet zatrjeval, da pač o n štetja ni hotel, zdaj pa ravno o n najbolj krčevito brani spačene številke), skuša vlada ponovno brez vsakega kontakta s prizadeto manjšino napraviti določene korake, ki ne odgovarjajo ne stvarnemu in ne pravnemu stanju. Vsiljuje se primerjava iz leta 1972, ko so tudi preko glav prizadetih razpustili številne koroške občine. Koroški Slovenci nikakor niso proti sodobni ureditvi sodnih okrajev, toda taka rešitev mora biti sklenjena v soglasju s prizadetim prebivalstvom, s prizadeto manjšino. Sedanje stanje dopušča napačni sklep, češ da prebivalstvo jezikovno mešanega ozemlja uživa posebne privilegije ter da na tem področju ni možna sodobna rešitev v večjem prostoru.

KDZ proti ravnanju Cerkve

Protestno pismo je poslala Koroška dijaška zveza kanoniku Weis- su, kateremu je neposredno podrejena tajnica Katoliške delavske mladine Edda Konrad, ki jo hoče Katoliška akcija poriniti na stranski tir s tem, da je zahtevala njeno odpustitev. Edda Konrad se je močno angažirala v solidarnostnem gibanju proti preštevanju. V pismu Katoliške delavske mladine je rečeno:

„Z obžalovanjem zasledujemo že dalj časa težave, ki jih uradna Cerkev dela cerkvenim nameščen- cem, če si le-ti konkretno hočejo zavzeti za slovensko manjšino.

Izpričati moremo, da je Edda Konrad veliko prispevala za spo-

razumevanje narodnih skupnosti in bili smo sami začuden, kako hitro nam je uspelo z njeno pomočjo ustanoviti v našem klubu KDZ skupino Katoliške delavske mladine ter jo motivirati. Brez Edde Konrad ne bi imeli v našem klubu katoliške delavske mladine. K temu je treba še povedati, da je to bila prva dejavnost, ki jo je kdo podvzel za slovenske delojemalce ter skupno z njimi. Ta poraba delovne sile Edde Konrad je, kakor mislimo, eden najboljših dokazov, kako bi bilo treba konkretno delati za mirno in boljšo bodočnost na Koroškem.

Upamo, da je objavljena izjava (Nadaljevanje na 8. strani)

Pliberk: župan hoče tolmača za slovenščino

● Torkova seja občinskega sveta mestne občine Pliberk je v več ozirih pokazala, da politično no življenje v tej občini nikakor ni enolično. Kar ob začetku je zastopnik Enotne liste (EL), Jože Partl, s svojim jednatim prispevkom v slovenščini močno razgibal frakcijske fronte, kar je povzročilo zanimivo izjavo župana Moryja (ÖVP), da bo občina v bodoče v takem primeru poskrbela za tolmača. Precej točk na dnevnem redu je bilo takih, da so dale povod za ostre, a ne žalilne besedne bitke. Nekateri mandatarji so pogrešali enkrat več podžupana inž. Kristana (SPÖ), ki kot zgleda, prav tedaj ni navzoč, če so na sporedu kočljive stvari njegovega referata za gradnje. Razprava je tekla nenavadno dolgo tja do polnoči.

Zadeva, katere se je lotil občinski odbornik Jože Partl, „obdelujejo“ v pliberški občinski sobi že nekaj let: Namesto mlake v območju nekdanje bistriške občine naj bi nastalo umetno jezero — „Breško jezero“. Ta načrt je hotel uresničiti bistriški župan Winkl (SPÖ), sedaj podžupan v Pliberku, že pred desetimi leti. Zakaj ga ni, ni mogel povedati. To jezero je politično jezero, tako je dejal Partl, kajti nekateri, posebno na strani socialistov, spravljajo ta problem vedno spet v debato, kakor se jim pač zdi potrebno. Čudno je tudi to, da je bila pred kratkim v tej zvezi iz-

vedena podpisna akcija, očitno naperjena proti Partlu, saj edino k njemu nihče ni prišel. Lastniki mlake in zemljišč ob njej pa želijo nič drugega kot konkreten sklep občine, da se naredi jezero ali da se mlaka posuši. Občina naj bi dokazala svojo pripravljenost z določenim ukrepom, npr. da izgradi pot do mlake. Občinski svet je končno sklenil, da se bo najprej treba pomeniti z okoličani in da bo občina financirala strokovne predpiske.

Ker je zastopnik EL svoje stališče podal v slovenščini, so se nekateri pritožili, da ne razumejo in da naj Partl pove to tudi v nemščini. Mandatarji EL so bili mnenja, da prevajanje ni njih naloga, nakar je župan Mory menil, da bo pač v prihodnje treba poklicati tolmača. Iz vrst ÖVP je bila slišati pikra pripomba: Saj imamo dosti denarja. Županova izjava pa je v toliko pozitivna, da pomeni spoznanje upravičenosti zahteve slovenskih občanov, da lahko govorijo tudi na občini slovensko in da je zadeva občine, kako tolmači slovensko besedo nemškogovorečim občanom. Vsekakor precejšnja razlika od mnenja borovelskega župana! Samo, če občina pokliče uradnega tolmača, ga mora tudi plačati. In prav to dodatno obremenitev občinske blagajne bodo nekateri, kakor je bilo že

slišati, očitati slovensko govorim mandatarjem in jih prav s tem spet postavili za zatožno klop. Pravilna rešitev more torej biti le v tem, da občina sama nastavi take osebe v upravi, ki znajo oba jezika in so zmožni tolmačenja.

Občinski svet je sklenil tudi uredbo o odvažanju smeti in tako razčistil, je vsaj upati, vse dose- danje probleme na tem področju. Razen posebno imenovanih izjem v odročnih krajih občine bodo zdaj tudi v pliberški občini uredili odvažanje smeti po vzorcu drugih občin, kjer so zavzeta v obvezno odvažanje vsa gospodinjstva, tudi kmetijska. Seveda bodo morali občani zato tudi plačati. A vsaka dobra stvar zahteva določene žrtve. Odbor za varstvo okolja, ki ga vodi mestni svetnik Stanko Vavti (EL), je z izdelavo uredbe zares mnogo prispeval k ohranitvi čiste narave. Odvažanje smeti bo poskrbelo podjetje Gojer iz sosedne občine.

Poleg dodatnega rednega in izrednega proračuna so občinski mandatarji sprejeli še razne druge predloge; dolgo so razpravljali o neprimerni ureditvi oskrbe z vodo. Slišati pa je bilo tudi številnih očitkov na račun slabega gospodarjenja, površne kalkulacije in zapravljanja občinskih sredstev. V več primerih so bile pristojnosti nadvse nejasne, kar je imelo za posledico precejšnje razburjenje med frakcijami.

-kl-

Plin: novi vir oskrbe gospodarstva z energijo

Gospodarstvo industrijskih dežel ima čedalje večje skrbi, po kakšni poti si bo lahko zagotovilo naraščajočo potrebo po energetskih virih. Nič drugače ni na Koroškem. Naša dežela je sicer bogata na virih električne energije, toda le-ta je za številna podjetja v borbi za konkurenčnost predraga. Poleg tega pa oskrba z njo ni in ne bo stodstotna, kajti glavino te energije dobavljajo rečne elektrarne, ki pa od časa do časa nimajo dovolj vode. Drugih lastnih virov energije koroško gospodarstvo v bistvu nima.

Skladno s temi razmerami je koroško gospodarstvo v bistvu odvisno od vprašanja, kako bo po najcenejši poti prišlo do dodatnih energetskih virov za industrijo in obrt, pa tudi za gospodinjstva. To vprašanje je spričo naraščajoče druginje pri nafti in spričo dejstva, da na pomembnejši uvoz premoga

skoraj ni več računati, sila aktualno.

Zaenkrat in verjetno tudi v prihodnje bo imelo gospodarstvo najcenejši vir energije v zemeljskem plinu. Na Koroškem še prav posebno, kajti po njenem ozemlju je že nekaj let speljan plinovod TAG iz Sovjetske zveze do severnoitalijanskih industrijskih revirjev. Iz tega plinovoda je letno 1,5 milijard kubičnih metrov plina avstrijskemu gospodarstvu na razpolago. V prihodnjih letih se bo ta količina še zvečala, kajti po zadevnih pogodbah bo imelo avstrijsko gospodarstvo na razpolago še zemeljski plin iz Irana in Alžirije.

Že leta 1975 je imela po tej poti Koroška 43 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina na razpolago. Letos ga bo imela 75 milijonov, prihodnje leto pa ga bo potrebovala 95 milijonov kubičnih metrov. S tem bo lahko krila potrebe

po energiji v višini 950 milijonov kilovatnih ur.

Koroški odcepi od plinovoda TAG so v bistvu zagotovljeni. Prvi odcep od tega plinovoda je od Ettendorfa speljan po Labotski dolini do papirnice Frantschach, ki že obratuje z zemeljskim plinom. Drugi odcep v Žrelcu pri Celovcu oskrbuje s plinom Celovec in industrijsko območje šentvidskega okraja. Tretji odcep teče od Bekštanj proti Beljaku v industrijske centre tja do Spittala ob Dravi. Ti odcepi so skupno 150 km dolgi. Od njih je predvidena še napeljava manjših plinovodov širom Koroške, med drugim tudi v Sinčo vas in v Borovlje.

Za izgradnjo obstoječih in predvidenih odcepov za oskrbo koroškega gospodarstva z zemeljskim plinom je pristojna družba „Kärntner Ferngas“, ki je v celoti v lasti deželnega podjetja KELAG. Ta

družba se hoče po letu 1980 — ko bo dogradila sedaj projektirano omrežje malih plinovodov — lotiti gradnje termoelektrarne na bazi zemeljskega plina. Odločitev, kje bo ta elektrarna stala, še ni padla. Govora je o območju Celovca, o območju Beljaka in o okolici Brückla. (bl)

3941 Slovencev

Zmagoslavno je zapisala celovška Volkszeitung v petek, 3. decembra, da „skoraj 4000 Slovencev ni upoštevalo poziva za bojkot“. Mnogo laže je seveda v tem primeru naštevati tiste, ki so se izjavili za Slovence. Mnogo manj jih je od tistih, ki so štetje bojkotirali. Živijo pa Slovenci, kot kažejo številke, v vseh sodnih okrajih Koroške, torej od Velikega kleka do Karavank. Laßt Euch danken vom Glockner bis zu den Karawanken!

Zdaj bodo začeli seštevati pa odštevati, množiti in deliti. Saj, če ne bi bilo na papirju nobenega Slovenca, bi bilo s temi računskimi postopki najbolj enostavno. Kar koli bi počel, vedno bi bilo isto. Če bi bil eden sam, bi bil pri množenju in deljenju tudi isto. Seveda, če bi hoteli dobiti kvadratni koren iz enega Slovenca, bi imel na posled plus minus enega Slovenca. To bi bilo že malo huje.

Tako pa imajo vsaj tistih 3941. Skoraj 4000. In na to so še ponosni. Da so zvedeli njihovo število, so zagnali skoraj sto milijonov šil.

Zdaj se je izkazalo, kako velikodušno nameravajo dunajska vlada in stranke podpirati Slovence. Ko so že toliko žrtvovali, da so jih sploh našli. Kaj šele, da jih bodo ohranili žive. Kot turistično privlačnost. Treba bo napraviti rezervat, da bodo vsi zaščiteni, da nihče ne bo pobegnil.

In kaj bo s koroškimi Hrvati, 626 jih je, pa Madžari, ki jih je 336. Morda so to potomci vojakov kralja Matjaža? Pa z vsemi drugimi, ki jih je 1413. Kaka obogatitev za Koroško, kjer živijo kot domačini ljudje z vseh koncev sveta, tako vsaj izkazuje njihova materinščina. Vse bo treba zaščititi. In tisti, ki so glasovali neveljavno, ki imajo materinščino „neveljavno“, 6320 jih je. Več kot Slovencev. In 70.994 jih je sploh brez materinščine, samo na Koroškem. Kaj šele v drugih krajih Avstrije.

Ali pa so morda postali ljudje z nemško materinščino v Avstriji že manjšina? Štetje 14. novembra je to izkazalo.

OPEC pripravlja povišanje nafte

Spričo potreb industrije pa tudi drugih porabnikov nafte je razumljiva izredna pozornost, s katero pričakujejo po svetu sklepe Organizacije izvoznic nafte — OPEC, ki jih bo ta sprejela na sestanku 20. decembra v Katarju. Prvotno je bil za začetek konference določen dan 15. decembra, vendar so se članice OPEC odločile za odložitev glede na to, da bo v istem času v Parizu konferenca Sever—Jug, ki je prav tako velikega mednarodnega pomena.

Odložitev je sporočil minister za petrolej arabskih emiratov na sestanku v Mani Al-Otejbji. Tu so se namreč sestali ministri arabskih držav, ki izvažajo nafto ter so organizirane v OPEC. Isti minister je pripomnil, da cena nafte bo povišana za 10 odst.

Glede višine poviška krožijo tudi drugi glasovi. Tako naj bi bili strokovnjaki gospodarske komisije OPEC, ki so se sestali na Dunaju, mnenja, da bi bilo treba povišati ceno nafte za 15 odstotkov. Poprej so govorili celo o 20 odstotkih!

Kratke vesti

VEČ MORALE
V ZUNANJI POLITIKI

● Morala naj bi v ameriški zunanji politiki odslej igrala močnejšo vlogo, je izjavil novi designirani zunanji minister Cyrus Vance in s tem podkrepil obljubo novoizvoljenega predsednika ZDA Jimmyja Carterja, ki je v volilnem boju dejal, da bo zunanje odnose ZDA zopet postavil na „moralno podlago“. Novi zunanji minister se je s tem tudi precej jasno opredelil od svojega prednika Henryja Kissingerja, ki se je večkrat imenoval „realnega politika“, ki ne more sam sebi predpisati moralne norme, ki jih ne zna in ne more izpolniti. Kissinger pa je obljubil, da bo šel svojemu nasledniku v predhodni dobi na roko. Politiko na „moralni podlagi“ smatra Cyrus Vance za uresničljivo predvsem v Čilu, Južni Ameriki in Indiji.

POPOLN PRELOM
MED CSU IN CDU

● Popoln prelom med obema opozicijskima strankama v Zvezni republiki Nemčiji. Šef bavarske CSU Franz Josef Strauß je svoji CSU hotel očitno dati več veljave in profila, in zaradi tega skušal igrati „močnega moža“, ko je dejal, da njegova stranka ne bo več tvorila skupne frakcije s CDU v Bundestagu. Medtem je bilo več pogajanj med obema krščanskima strankama, po tretjem zasedanju je prišlo do popolnega preloma na parlamentarni ravni. Šef CDU Kohl je izjavil, da ne bo več pogajanj. Njegovi strategji so že izdelali načrte, kako bi ustanovili tudi na Bavarskem lastno skupino CDU (na Bavarskem so doslej veljali drugi zakoni in je CSU imela vlogo edinega zastopstva krščanskih strank). Ta grožnja je strelznila tudi precej drugih politikov CSU, ki so izjavili, da se ne striinjajo s Straußovim samovoljnim postopanjem in da bi raje pristopili CDU, če se bo le-ta ustanovila tudi pri njih. Veseli bodo tega preloma predvsem SPD in FDP, ki bosta mogli nekaj časa v miru vladati.

JAPONSKA:
PORAZ KONSERVATIVNIH

● Konservativni so na Japonskem doživeli pri volitvah v spodnjo hišo hud poraz, tako da so obdržali večino le s tem, da so se jim pridružili nekateri neodvisni. Ta poraz je treba vrednotiti predvsem kot posledico zapletljajev v zvezi z Lockheed-skandalom ter na notranje spore v stranki.

Waldheim in Echeverria: dva svetova

Organizacija združenih narodov naj bi skrbela za mir na svetu, naj bi pomagala pri izravnavi sporov, naj bi tudi skrbela, da bi v vseh državah članicah vsaj upoštevali človekove pravice. Od leta 1972 naprej je generalni tajnik OZN Avstrijec Kurt Waldheim, ki tudi kandidira za naslednjih pet let. Dolgo je kazalo, kot da bi ostal Waldheim edini kandidat. Tekmeca pa je dobil v bivšem mehiškem predsedniku Luisu Echeverrii.

Ta razvoj, ki ga mnogi niso pričakovali, ker niso hoteli več računati z njim, je nanesele vrsto problemov, ki utegnejo imeti še dalekosežne posledice. Echeverria je kot Mehičan, latinski Amerikanec torej — vsaj tako bi bilo pričakovati — tudi kandidat tretjega sveta. Tu pa se začenjajo stvari močno zatikati, kajti Echeverria more računati kvečjemu z državami Latinske Amerike pa še kakšno afriško in azijsko državo. Organizacija afriških držav je že pred časom obljubila v nekem pismu Waldheimu, da ga bo podprla. Vsaj eno je gotovo, da se je tretji svet — kot že večkrat — znova razcepil, tokrat ob izredno važnem vprašanju, ki bi ga lahko pomagal sam reševati v smislu svojih interesov.

Waldheim, ki je prevzel leta 1972 generalno tajništvo kot kompromis-

ni kandidat, se je v dobi svojega poslovanja precej utrdil na svojem stolčku. Uspelo mu je, da je pomagal vsaj delno razvozlati nekaj hudih vozlov svetovne politike. Na Bližnjem vzhodu so čete Združenih narodov, na Cipru seveda je doživel poraz, Libanon se je sam „pomiril“, na raznih zasedanjih se je zavzemal za zadeve tretjega sveta, seveda je spet molčal ob kubansko-sovjetski vojaški intervenciji v Angoli, ki je prav tako obsodbe vredna kot vdor južnoafriških čet in plačancev. Pri problemu zahodne Sahare se nič ni rešilo, mavretanske in maroške čete so puščavo zasedle in tam ostale. Večina držav se sploh ne briga ne za pravila ne za ideale Združenih narodov, pa čeprav so same članice. Kljub temu se lahko Waldheim krasi s kar velikim vencem uspehov, pogostokrat na račun malih. Ko so izraelski vojaki osvobodili julija letos talce v Entebaju v Ugandi, je bil Waldheim med prvimi, ki so obsodili reševalno akcijo kot kršitev mednarodnega prava. Seveda je Waldheim molčal, ko so kršile mednarodnopravne obveznosti velike in večje države, bolj vplivne in močne kot je mali Izrael. Ničesar ni spregovoril ob tragediji kurdskega naroda, na primer. Čeprav je bilo povodov še in še. Kot „neprijeten“ generalni tajnik

bi se kaj kmalu in za vedno zameril tistim, ki naposled odločajo v varnostnem svetu in generalni skupščini. Omogočil je Jasirju Arafatu nastop pred generalno skupščino, in to v dobi, ko je Palestinska osvobodilna organizacija jasno zahtevala uničenje države Izrael, države, ki je nastala po sklepu OZN. Leta 1975 so v OZN dejansko tudi odvzeli Izraelu pravico do obstoja, ko so v večini sklenili rasistično resolucijo, da je sionizem, ki je zasnoval zamisel o judovski državi na tleh zgodovinske domovine judovskega naroda, oblika rasizma. Tedaj je spregovoril zastopnik neke afriške države, ki je glasovala proti tej rasistični resoluciji, da bi potem morali imenovati rasizem tudi arabizem, idejo o združenju vseh Arabcev.

Waldheima so nekateri imenovali kandidata supersil in sitega sveta, čeprav si je pridobil zaupanje številnih držav lačnega sveta. Logično bi bilo, da bi tretji svet, ki je prevzel večino v Združenih narodih, glasoval za kandidata, ki sam prihaja iz njegovih vrst. Tako daleč pa po vsej verjetnosti sloga ne seže več. Preveč je drugih, sebičnih interesov velikih in bogatih držav, ki usmerjajo na trnku političnega in gospodarskega varuštva politiko znatnega dela tretjega sveta.

Končno le mir v Libanonu?

Libanon je izkrvavel. Več deset tisoč mrtvih, ranjenih, gospodarstvo skoraj uničeno, mesta, predvsem Bejrut, so kupi razvalin, sovraštvo med kristjani in mohamedanci, pa tudi med mohamedanci samimi se je zasadilo še globlje. Skoraj dvajset mesecev državljanske vojne je spravilo državo ob suverenost. Libanon je danes skoraj že sirska provinca, s čimer se je vsaj delno uresničil sen damasčanskih oblastnikov o veliki Siriji. Sirija ima v Libanonu več kot 20.000 vojakov, ki so s tem glavnina vsearabskih čet, ki naj bi skrbela za red v državi. Sircem se bo pridružilo še kakih 10.000 vojakov iz raznih arabskih držav, rečeno je bilo, da iz Egipta, Alžirije, Libije, Jordanije, Iraka, Združenih emiratov ob Perzijskem zalivu, Severnega in Južnega Jemena.

Zaradi medsebojnega ljubosumja med raznimi voditelji arabskih držav, delno pa tudi zaradi očitnega sovraštva (npr. Sirija — Irak) pa je le težko pričakovati, da se bo vse tako izpeljalo, kot je bilo namenjeno. Sirski predsednik Asad se ne bo hotel odpovedati svojemu ključnemu položaju, ki si ga

je utrdil z vojaško zmago v Libanonu. Asad je z vkorakanjem svojih čet odvzel Palestincem in radikalnim mohamedancem zmago, ki so jo že imeli skoraj v roki. Tako imenovani „levičarji“ so morali kloniti pred premočjo dobro izurjenih sirske čet, ki so jim pomagale tudi čete libanonskih kristjanov.

Asad je rešil kristjane poraza, Palestince pa uničenja. Težave so že nastale z razorožitvijo krščanskih in palestinskih ter mohamedanskih čet, ki bi tudi rade obdržale položaje, ki so jih odvzele v državljanskih bojih sovražniku (o nasprotniku res ni bilo več možno govoriti).

Trd vozle je tudi južni Libanon. Izraelci so že večkrat sporočili, da ne bi dopustili, da bi enote vsearabskih čet prekoračile „rdečo črto“, reko Litani. Iz južnega Libanona, tako imenovane bivše Fatahove dežele, so se vrstili napadi na Izrael. V Zadnjih mesecih državljanskih bojov so kristjani zasedli večji del tega območja, ki ga — že iz varnostnih razlogov — nikakor ne bi hoteli izročiti Palestincem. Palestinci pa so morali spričo sirske premoči in lastne oslablje-

nosti tudi privoliti, da ne bodo zlorabljali južnega Libanona kot izhodišča za napade na Izrael. Rešitev bi se našla v tem, da bi zasedle položaje južno od Litanija čete redne libanonske vojske, ki pa je v državljanski vojni razpadla.

Morda bo razplet v Libanonu dolgoročno le prispeval k pomiritvi na Bližnjem vzhodu. Egiptovski predsednik Sadat je izjavil, da bi se pogovarjal z Izraelci o trajnem miru, pa tudi iz palestinskih vrst je slišati vesti, da bi se zmerni krogi morda le zadovoljili z malo Palestino (bivša zahodna Jordanija in Gaza). Izrael bi se pač moral umakniti z ozemelj, ki jih je zasedel po junijski vojni leta 1967. Vprašanje je seveda zadržanje radikalnih palestinskih krogov, tako imenovane fronte zavračevanja (Habaš, Havatmeh, Džibril idr.), in politika radikalnih arabskih držav, predvsem Iraka, Libije in Alžirije, katerih cilj je slejkoprej uničenje Izraela. Seveda ne smemo prezreti Sovjetske zveze in Združenih držav Amerike, kajti obe supersili pečeta na Bližnjem vzhodu svoje lastne politične, vojaške in gospodarske kostonje.

Primer Konrad: Nekrščansko ravnanje ordinariata

Vodja dušnopastirskega urada krške škofije kanonik Weiss je pisмено sporočil tajnici Kat. delavske mladine (KAJ) Eddi Konrad sklep prezidija Katoliške akcije, da je njena zamena upravičena, ker da je dvakrat zavestno ravnala proti predpisom delodajalca in enkrat dokazala nezmožnost, izvajati konsekvence. Predlaga nadalje sporazumno ukinitve delovnega razmerja z 31. 12. 1976 ali pa z 31. 3. 1977.

Kaj se je zgodilo?

Katoliška delavska mladina se že leta bavi s problemom koroških Slovencev in je s svojim vstopom v Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev 1973 javno pokazala, da stoji jasno na strani tistih, katerim so njih pravice za-
branjene.

Nadaljnje aktivnosti Katoliške delavske mladine za rešitev manjšinskega konflikta so bile: razprave znotraj organizacije, srečanja, pri šolanjih in seminarjih so vključili tudi slovenske delojemalce in sodelovali so pri demonstracijah in akcijah solidarnostnega komiteja.

Posebno zaradi članstva v Solidarnostnem komiteju in političnih izjav ter aktivnosti je prišlo do tridih konfrontacij med cerkvenimi predstojniki in Katoliško delavsko mladino. Povodi za konflikt so bili:

a) letak

z ozirom na jezikovno štetje 14. novembra 1976 je izdal Solidarnostni komite letak, v katerem poziva na bojkot štetja. KAJ je bila pripravljena, da tudi ona deli te letake v nekaterih krajih Koroške.

Walter Buchmayer je šel 9. novembra ob 11.30 na žandarmerijo v Treibach-Althofnu, da bi prijavil delitev letakov za naslednji dan.

Eden od žandarjev ga je vprašal, če je sploh Korošec, da kaj takega dela — „ob er denn Kärntner sei, weil er so etwas macht“, če je zato plačan in kdo mu je dal za to nalog. — Nato mu je rekel, da mora tozadevno zaprositi na okrajnem glavarstvu. Nek drug žandar je medtem skrbno prebral letak in si pripravil papir za protokol. Sledeče je zapisal v zapisnik: ime, naslov, delodajalca, poklic, od koga so letaki, kdaj jih bodo raz-

OPEC pripravlja ...

(Nadaljevanje z 2. strani)

nje leto pridobival po 2 milijona sodov na dan. Kuvajt računa, da bo njegova prodaja znašala po 1,4 milijona sodov na dan, vendar je v načrtu povečanje proizvodnje na 2 milijona dnevno. V Iranu bo domača družba Iranian Oil Co. prodajala po 1,5 milijona sodov na dan.

Saudska Arabija, ki sodi po proizvodnji med prve, ne bo prodajala toliko nafte dnevno, pač pa samo v višini 800.000 do 1.500 milijona sodov. Njena proizvodnja pa bo lahko dosegla tudi 8,5 milijona sodov.

Vse članice OPEC bodo dnevno prodajale nekako po 11 milijonov sodov nafte.

Povpraševanje po nafti kljub visoki ceni

Iz arabskih držav, v katerih črpajo nafto, prihajajo poročila, da je povpraševanje po nafti vedno večje, tako da bo treba proizvodnjo povečati do 50 odst. Organizacija arabskih držav, ki izvažajo nafto (s kratico OPEC), šteje 10 članic. Na njih področju bo treba čez 15 let načrpati na dan že 78 milijonov sodov. Da bi takrat zadostili potrebam, bodo morale ostale nearabske države, ki so članice OPEC, prispevati 45 do 50 milijonov sodov na dan.

delili in kdo, število letakov, od kod jih je Walter dobil. Ta pogovor je trajal dobre pol ure.

Naslednji dan je Walter Buchmayer izvedel od kaplana, da so bili prejšnji dan ob 12.30 informirani že župnik, dekan in še druge osebe o nameravani akciji.

b) plakat

Razen letakov je Solidarnostni komite tiskal tudi še plakate proti ugotavljanju in za impresum je dal svoje ime eden od članov KAJ z naslovom urada KAJ-Koroške.

c) brošura

Projektna skupina „manjšine“ in člani kluba KDZ so izdelali koncept za informativno brošuro k položaju koroških Slovencev. Najprej naj bi bila izdajatelj KAJ Koroške. Toda po razgovoru s škofom, ki mu je bilo treba predložiti koncept brošure in po treh dneh z vodjo Dušnopastirskega urada kanonikom Weissom ter prezidentom Katoliške akcije dr. Waldsteinom so prepovedali preko kanonika Weissa izdajo te brošure. Nato je brošuro izdala skupina Katoliške delavske mladine v klubu KDZ, na lastno odgovornost pod naslovom „Minderheiten in Österreich“.

č) resolucija KAJÖ

Vodstvo avstrijske katoliške mladine je izdalo jeseni resolucijo k

manjšinski problematiki v Avstriji.

Partnerji konflikta v tem primeru so v bistvu sledeče osebe: KAJ Koroške, Edda Konrad, ki je tajnica KAJ, Walter Buchmayer (mladinski voditelj v okraju Treibach), avstrijsko vodstvo KAJ, Johannes Seitner, škof dr. dr. Jožef Köstner in kanonik Weiss.

Dosedanje posledice:

a) po izjavi kanonika Weissa tako gibanje, ki ima tako opredelitev kot KAJ Koroške, nima več zaupanja škofije in da odvisi ta opredelitev od vodstva. Nadalje je govoril tudi o razpustu Katoliške delavske mladine.

b) Edda Konrad

Kanonik Weiss je grozil (in že izpeljal) z odpustom Edde Konrad na podlagi naslednjih točk:

■ impresum na letaku in plakatu (v Waaggasse so uradi Katoliške akcije in škofijskega Dušnopastirskega urada, in kanonik Weiss je izrazil, da je s tem, da je KAJ dala ta naslov, vzbudila vtis, da je Solidarnostni komite v povezavi z Waaggasse).

Nadalje je rekel kanonik Weiss, da bo vložil tožbo. Koga bo konkretno tožil, pa ni izjavil.

■ Kanonik Weiss očitno izhaja iz zmotnega mnenja, da velja prepoved za izdajo brošure za celotno

gibanje, in da KAJ-skupinam ni možno izdajati publikacije, ki jih cerkvena oblast ne dovoli. Škofijsko vodstvo Katoliške delavske mladine naj ima torej nalogo, da v to smer uveljavi svoj vpliv. Skupine, ki se tega ne držijo, nimajo pravice, da se imenujejo KAJ-skupine. Kanonik Weiss zastopa stališče, da Edda Konrad koncepta za brošuro ne bi smela dati iz roke. Toda koncept ni bil njen in skupina v KDZ, ki je tu sodelovala, je imela svoj koncept.

c) Walter Buchmayer

■ Zaradi prijave letaka pri žandarmeriji v Treibachu je dobil 10. novembra 1976 ob 11.15 telegram s sledečo vsebino:

„Jegliche Werbung im Hinblick auf die Volkszählung besonderer Art am 14. 11. ist hieramts nicht erwünscht und daher zu unterlassen — Nichtbefolgung hat dienstrechtliche Konsequenzen. — Kan. J. Weiss Seelsorgeamtsleiter.“

■ Nadaljnjo prepoved razdeljevanja letakov je izrazil dekan po naročilu škofa in Dušnopastirskega urada. Tudi župnik je prepovedal Walterju razdeljevanje letakov, ker to spravlja župnijo v slabo luč („Weil dies die Pfarre in Mißkredit bringt“.)

■ č) Na resolucije, ki jih je iz-

dala KAJÖ je reagiral koroški škofijski „Pressedienst“ sledeče: KAJÖ se je pregrešila proti v lanskem letu oddani obljubi, da se bo v vprašanih, ki so zadeva neke določene škofije, pred objavo stališč posvetovala s predstojnim ordinarijem (t. j. škof in generalni vikar), ker baje škof Köstner ni bil informiran.

■ Vodstvo KAJÖ k temu med drugim ugotavlja, da se imenovana obljuba v primeru vseavstrijske akcije tiče škofa za mladino Johanna Weberja in resolucija ne vključuje Krške škofije, temveč, da je manjšinski problem (štetje) zadeva celotnega zveznega območja.

Nacionalno vodstvo KAJÖ je zato že 20. 10. 1976 obvestilo škofa Weberja o tej zadevi.

■ Škof Weber je v svojem pismu z dne 6. 11. 1976 nacionalnemu vodstvu KAJÖ odgovoril, da se tozadevni argumentaciji ne more priključiti („ich kann mich der Argumentation der Nationalleitung nicht anschließen“).

To so torej dejstva. Edda Konrad je morala zapustiti položaj v Katoliški delavski mladini, ker se je skupno z vseavstrijskim vodstvom aktivno upirala diktatu preštevavanja. O tej zadevi ter o podobnih protislovenskih akcijah krške škofije bomo nadalje poročali.

Korenine nacionalizma in njegovi vzroki

„Korenine nacionalizma in njegovi vzroki“ je bila tema seminarja, ki ga je v soboto priredila Evangelizacijska prosveta v Hodišah. Vprašanje so obravnavali udeleženci z zgodovinskega, sociološkega ter publicističnega vidika.

Dr. Hanns Haas, asistent na salzburški univerzi, se je lotil zgodovinskega aspekta. Dolgo časa je bilo vprašanje jezika nepomembno, kajti vladajoče plasti so bile „mednarodne“, „brez jezika“. Pogovarjali so se po modi v francoščini, italijanščini itd. Šele uvedba šolstva je privedla do tega, da so se podložniki zbudili iz politične brezjezičnosti. Nemštvo pa je tedaj že imelo boljše predpogoje, kajti zasidrano je bilo v mestih od srednjega veka naprej, ter se je razvilo močno meščanstvo.

Arafat pri Titu

Na povabilo predsednika republike Josipa Broza Tita in predsednika ZIS Džemala Bijedića je bil od 3. do 5. decembra letos predsednik izvršnega komiteja PLO Jaser Arafat na uradnem in prijateljskem obisku v Jugoslaviji.

Glede dogodkov na Bližnjem vzhodu sta obe strani mnenja, da ne more biti rešitve krize na Bližnjem vzhodu niti trajnega in pravičnega miru na tem območju, če ne bo rešeno palestinsko vprašanje na podlagi uresničenih zakonitih nacionalnih pravic palestinskega ljudstva, vključno s pravico do ustanovitve neodvisne in suverene palestinske države na svojem nacionalnem ozemlju.

Obe stranki sta pozitivno ocenili rezultate vrhunskih sestankov arabskih držav v Riadu in Kairu, katerih sklepi so dovedli do pomiritve v Libanonu in odprli pota za iskanje rešitev v libanonski krizi in do konsolidacije odnosov med arabskimi državami, predvsem tistimi, ki so v neposredni konfrontaciji z Izraelom.

Pogovori med delegacijama so dali priložnost za popolnejšo opredelitev možnih smeri delovanja Jugoslavije in drugih neuvrčenih držav pri podpori pravičnega boja palestinskega ljudstva, je rečeno v uradnem komuniqueju.

Po letu 1848 je prevladovalo nemštvo; Slovincem se je očitalo negovanje lastnega jezika, Nemci pa so izkoristili svojo prednost. Priznanje je že tedaj imelo svoj poseben pomen, Nemci so težili k celonemški rešitvi, Slovenci so se bolj naslanjali na Avstrijo, zaradi tega je treba sedaj Slovence podpirati kot del avstrijske nacije.

Asistent na celovski univerzi dr. Wolfgang Holzinger je obravnaval sociološko komponento nacionalizma in prav tako omenil

meščanstvo, ki se je povzdignilo z industrijsko revolucijo. Glede nemškega nacionalizma je dejal, da gredo politična moč in politični interesi roko v roki z ekonomskimi. Nepopolno uspela nacionalizacija je prav tako vzrok za spore.

Na podlagi citatov iz koroških dnevnikov je popoldne dr. Robert Saxer skušal nakazati, da more demokracija postati tudi o rožje, če se zlorablja po heimatdienstovski (Klarheit mit demokratischen

Izvajanje kot načelo diplomacije ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

do svojih lastnih organizacij.“ Torej jasna beseda o „lastnih organizacijah“, medtem ko govorijo v noti o „organizacijah, ki trenutno obstajajo v Avstriji.“ Očitno je, da merijo vladni krogi v to smer, da bi ustvarili med Slovenci na Koroškem in Hrvti na Gradiščanskem organizacije, ki bi bile vladi po volji in bi brezvestno kimale vsemu, kar ta vlada naklepa. Očitno je tudi, da hočejo z manjšinskimi sosveti izločiti NSKS in ZSO oz. HKD.

Manjšinski sosveti, s katerimi hočejo mešetariti vlada kanclerja Kreiskega in vse tri parlamentarne stranke po svetu, so že kot revizija državne pogodbe nesprejemljivi. Člani teh sosvetov morejo postati po § 4,2 zakona o narodnih skupnostih samo „osebe, od katerih se more pričakovati, da se zavzemajo za interese narodne skupnosti in za cilje tega zveznega zakona...“ Ta zakon sam pa je revizija državne pogodbe, predvsem § 2,1,2, ko govorijo v zvezi z dvojezičnimi topografskimi označbami o „sorazmerno precejšnjem številu“ (ena četrtnina). Vloga teh sosvetov bi bila kar se da klavrna, kajti nikjer v zakonu ni zapisano, da mora vlada, bodisi zvezna bodisi deželna, upoštevati njihove predloge. Njihova funkcija bi bila samo posvetovalna, vlada bi našla v njih voljno orodje (profesor Veiter govori o „kvislingih“), vrhu tega pa bi še imela alibi za politiko

zavlačevanja in neizpolnjevanja državne pogodbe.

V noti piše avstrijska vlada, da bodo „v bližnji prihodnosti“ izpolnili člen 7 državne pogodbe in da „bosta uživali narodni skupnosti (Slovenci in Hrvti, op. p.) vrhu tega še dodatno zaščito in veliko dušno podporo, ki jamčita za obstoj in nadaljnji razvoj narodnih skupnosti“. Zaradi tega da se tudi ni treba bati „prisilne asimilacije“. O „razvoju“ narodnih skupnosti ni v zakonu nikjer govora. V § 1,1 pišejo samo, da jamčijo za „ohranitev narodnih skupnosti in zagotovitev njihovega obstoja“.

V zvezi s „prisilno asimilacijo slovenske in hrvaške manjšine“ pišejo v jugoslovanski noti, „so zlasti aktivne nekatere organizacije v avstrijski družbi, katerih dejavnost je posebej prepovedana po 5. odstavku 7. člena in 9. členu državne pogodbe. Obžalovanja vredno je dejstvo, da je vlada republike Avstrije ... privolila prav v zahteve tistih sil, ki merijo na to, da odvzamejo slovenski in hrvaški narodnostni manjšini njun manjšinski značaj in njune pravice.“ Avstrijska vlada se izmika z izgovorom, da itak ukrepajo „v okviru avstrijskega pravnega reda“.

V predzadnjem odstavku note prehaja avstrijska vlada iz obrambe v napad, nekvalificiran in žaljiv napad. Napadajo jugoslovansko „obrekovalno gonjo“ proti Avstriji, ki da „spodbuja samo tiste,

Waffen). Objektivnost lahko postane orožje proti manjšinam, če se objektivnost razume kot priznanje po večini. Saxer je nakazal posluševanje časopisov, ki pozivajo sicer k spravi, iščejo ekstremiste v obeh taborih — brez vsake globalne diferenciacije. Predvsem pa je imenoval tudi več učbenikov, ki popolnoma nekritično in neobjektivno poročajo o koroški zgodovini. V diskusiji se je slednjič izkristaliziralo nekaj uporabljivih predlogov.

ki se upirajo zadovoljivi rešitvi vprašanja narodnih skupnosti in hočejo motiti mirno sožitje narodnih skupnosti z večinskimi prebivalstvom“. S tem obrekovalnim napadom hočejo ubiti več muh na mah. Koroški Slovenci in gradiščanski Hrvti so tisti, ki netijo nemire, ustvarjajo spore, ki nasprotujejo rešitvi. Brez njih bi bilo vprašanje po vsej verjetnosti že zdavnaj rešeno.

Hočejo pa se tudi izogniti zahtevi 5. odstavka 7. člena državne pogodbe in s tem opravičiti vse dosedanje — verjetno tudi nadaljnje — diskriminatorično postopanje. Ukrepe jugoslovanske vlade in javno mnenje v SFRJ, s tem vso podporo koroškim in štajerskim Slovincem ter gradiščanskim Hrvatom, hočejo pokazati svetu kot nedopustno vmešavanje v notranjeavstrijske zadeve, s tem tudi kot netenje nemirov in motenje mirnega sožitja med večino in manjšino. Jugoslaviji hočejo naprtiti krivdo, da slovensko in hrvaško manjšinsko vprašanje še ni rešeno.

Avstrijska nota, ki ne ovrže niti enega očitka in se sklicuje na nekaj, česar ni, je dokaz več, da dunajska vlada noče zadovoljivo rešiti člena 7 državne pogodbe v soglasju z zastopniki slovenske in hrvaške narodne skupnosti in še naprej hoče trmasto vztrajati pri očitni reviziji državne pogodbe, ki je temelj avstrijske neodvisnosti, bodo pokazali pogovori.

Slovo od Škrjančeve matere

Na pragu adventnih dni je odšla v soboto, dne 27. novembra Helena Srienc, pd. Škrjančeva mati, tiho iz naše srede.

V svoji težki bolezní se je še za-tekla v bolnišnico, kjer je zvedela, da zanjo ni več leka. Sedaj se je vrnila domov, kjer je ob prijazni postrežbi domačih ter ob misli na večnost in Kristusov prihod in ob ponovnem sprejemu sv. zakramentov opravila poslednje duhovne vaje svojega zemskega življenja.

Pokojna mati je dosegla častitljivo starost 82 let. Ko so 8. aprila 1894 obkrožale v suških gorah sojenice zibelko male Helene, so pač povedale resnico, ko so pele: „Težka bo rajža, dolga bo pot.“ Težko je bilo življenje na naših gorah v onih dneh, ko so vodile gor do lesenih hiš le steze in hrpave poti, ko je bila edina sprememba med delavniki božja služba v nedeljo in ob praznikih, ko še ni svetila elektrika in niso poznali ne traktorja ne strojev. Komaj so čakali domači na otroški drobiž, da so imeli pastirje in varuhe, da je deca pobirala jeseni sadje, vodila vole pred plugom in celo mlatila. Stara žena je večkrat ponavljala rek iz tistih časov: „Til pr'nese lajhtar in pa štil.“ (k 1. septembru, ko je god sv. opata Egidija ali Tilna, so začeli z mlačvo in vstajali ob treh zjutraj. Baklo smo pritrdili na drog ali štil v vogalu gumna, tako da so videli snope.) Kot trinajstletno dekle je moralo onažena z drugimi vred vstati ter je priznala, da ji je bilo od same utrujenosti velikokrat slabo. O teh časih je znala tudi pokojna Škrjančeva mati nazorno kramljati, ker je vse to sama videla in doživela. Bila je trda šola za življenje, ki je vzgajala delaven in značajan rod.

Nova življenjska doba je nastopila za pokojnico dne 16. februarja 1925, ko je podala pred oltarjem sv. Jakoba na Suhi svojo roko mlademu ženinu Miniju Sriencu za skupno življenjsko pot na ženinovem domu pri Škrjancu. Dva

dobra vernika in zavedna Slovenca sta začela graditi skupno bodočnost. Ženin Dominik je bil skrben gospodar in spreten zidar, nevesta je prinesla delavnih rok in poštvovalnega duha k hiši. Tako sta tudi vzgajala deco.

Mlado mater je bolelo, ko je videla, kako marsikje skrbijo sicer za telesni razvoj malih, zanemarjajo pa duhovno in duševno rast. Pri Škrjancu je vedno veljalo: „Človek ne živi samo od kruha...“ Da je mogla biti pokojna tudi prava duhovna mati v družini in še v okolici, je bila v veliki meri zasluga Družbe svetega Mohorja, ki ji je ohranila pokojna neomajno zvestobo do zadnjega. Še zadnje tedne, ko so njene sile že pojemale, je željno segla po letošnjem daru Družbe. Ko je škof Slomšek leta 1860 ustanovil Družbo, je odprl našemu ljudstvu neprecenljiv vir omike in vsestranske izobrazbe. Kako smo se veselili, ko je oče neke jesenske nedelje prinesel kup mohorjevč domov. „Tu imate“ je rekel in v hipu smo pograbili knjige. Težko smo jih odložili, jokali in veselili smo se, ko smo sle-

dili najdenčku iz Komende na njegovih poteh do duhovniškega poklica, dobivali pogled v kalne in svetle življenjske struje. Smelo trdimo, da so bile mohorjevke v svoji celoti nekaka ljudska visoka šola, ki je obilno nadomestila, česar nam druge šole niso dale. Bralec je začel ločiti dobro in slabo, lepo in grdo, spoznal dobre lastnosti in nevarna nagnjenja v srcu in odkrival spotike in jame, katerih se je treba varovati, in cilje, za katerimi je treba tremeti. Koliko padcev in koliko pohujšanj in življenjskih nesreč je bilo po tej poti odvrtjenih, koliko dobrega na pobudo Mohorjeve družbe doseženega. Lahko rečemo, da bi naši kraji brez Mohorjeve družbe ne bili ne verni ne slovenski. Naj bi naše prijateljstvo z Mohorjevo družbo tudi zanaprej držalo!

Pokojni materi tudi težke ure niso bile prihranjene. Ko so ji odnesli po dvanajstletnem srečnem zakonu dobre ga moža z doma, ko je podlegel zahrbtni bolezní jetiki, je bilo pokojnici, kot bi se ji življenjska stavba podirala.

SELO PRI PODKRNOSU:

80-letnica Klemenjakovega očeta

Naš slavljeneč, Franc Popek, pd. Klemenjakov oče, se je rodil 4. decembra 1896 v Želšah pri Cerknici. Tam je bil njegov oče mežnar; bila je to podružnica cerkniške fare. Bil je tudi čevljarški mojster. Imel je tudi vajence in pomočnike. S pridnostjo in spretnostjo si je prihranil denar, da je skoraj vsako leto lahko kupil kos zemlje, da bi tako postal samostojen kmet. Leta 1908 je kupil na Koroškem, tu v Selu, bolj malo Klemenjakovo domačijo in se s številno družino preselil sem, kjer so s pridnostjo dokupili še malo kmetijo. Leta 1913, po požaru, so jo obnovili in pre-

zidali hišo in gospodarsko poslopje. Oče je še zmeraj imel dosti dela kot spreten čevljar.

S seboj so prinesli tudi slovensko zavest in globoko vernost in vdanost Cerkvi, kar je ohranil naš slavljeneč do danes.

Selo ali v „Sale“ pravijo lepo po domače v narečju. Takrat pred 60 leti je bila še čisto slovenska vas, prav tako tudi prostijska fara Podkrnos. Tod sta zbiralala pred 100 leti slovenske narodne pesmi podkroška rojaka, prof. Jakob Wank, ki je prepeval po vaseh s fanti in pri tem zbiral domače pesmi za Scheinika in Štreklja. Isto je zbiral tudi sošolec Janez Vidovic, stolni kanonik in dolgoletni predsednik Mohorjeve družbe.

Tako je naš slavljeneč pred nekaj leti rešil lepo število starih imenitnih knjig pred sežigom in jih izročil v varstvo Mohorjeve knjižnice v Celovcu. Tako se je uvrstil tudi on, kot zgoraj omenjena moža, ki so reševali naše narodno blago in bogastvo.

Da pa tudi njemu ni bilo z rožami poslano, je treba omeniti. Šele dve in pol leti star je zgubil mater. Tudi druga mati, ko se je oče še enkrat poročil, mu je zgodaj umrla. Kmalu po preselitvi h Klemenjaku, jim je požar uničil

Ko bi bila lani obhajala zlato poroko, je hodila neštetokrat na grob prosit božjega usmiljenja, za rajnega in obupati lepe spomine. Tudi to pot je zmagala požrtvovalnost matere, ki je odselej kot močna žena nudila otrokom sama, kar sta dajala deci poprej skupno za telo in dušo.

Miren in lep je bil nazadnje življenjski večer pokojnice. Kakor je nekdanj po starem obredu duhovnik želel poročencem, naj gledajo otroke in vnuke, se je zgodilo tudi v življenju pokojne matere. In kakor se je veselila nekdanj svojih otrok, tako so ji bili tudi njeni otroci v radost. Po zgledu starih očakov, ki so svojo družino z molitvijo in daritvijo priporočali božjemu varstvu, je tudi stara mati mnogo molila za svoje. Še zadnje mesece, ko jo je pot v cerkev že zelo utrujala, je bila med najbolj zvestimi Jezusovimi prijatelji v cerkvi. Odslej bodo pa molili domači k Bogu za rajno mater, katere telo počiva na suškem pokopališču. In še to prošnjo naj položi pred Boga, da bi tudi zanaprej ne manjkalo med nami mater, ki bi bile zveste svojemu poslanstvu v družini in pred Bogom kot je bila mati Helena.

dom. Izbruhnila je prva svetovna vojna, moral je kot 18-letnik k vojakom. Kako je bilo grenko in trdo za zavednega in vernega Slovenca, bo vedel le tisti, ki je moral jesti trdi in grenki vojaški „komis“ (kruh).

Leta 1946 je našel v ženi Ljudmili iz verne in zavedne Jožapove družine v Št. Tomažu zvesto življenjsko družico; skrbno mu lajša teža let osmih križev.

Dobri Franc je že dolga leta poverjenik Mohorjevih knjig, naročnik in čitatelj naših listov.

„Vse je vihar razdjal, a mož pa zmiral stal“, bi rekli tebi, naš „samorastnik“, iz Podkrnosa. Še na mnoga leta, ti želijo znanci iz bližnje in daljne okolice!

maj pričal kaj je storil...

„Recite nam, pater, kaj naj storimo, da ne bo prišlo do takšnih nesreč?“ Zopet je pater kratko odgovoril: vsak naj svoje odkrito spoštuje in ljubi. In ljubi! Vsak bo na tak način vedel kdo je in kaj je. In med nami bo mir. Prišli bomo na tak način do spoznanja, da ni vse to če nam je „dobro“ v tem blagostanju in veliko bolj bomo mislili na to kako bo z nami, ko bomo odhajali z zemlje „blagostanja“.

V soboto, 27. novembra t. l., smo se poslovili od Hribernikovega očeta Franca. V 81. letu starosti je šel dobro pripravljen na pot v večnost. Njegova življenjska pot se je začela v selski fari, ob sedanjem jezeru ob vznožju Obirja. Odslužil je dve svetovni vojni. Ko so začeli pripravljati obrežje za jezero, se je s svojo družino preselil v Galicijo. Pred nekaj meseci je s svojo ženo v krogu družine tiho obhajal dan zlate poroče.

Na njegovi zadnji poti so ga

PRIREDTV

OBJAVA

DAN ODPRTIH VRAT na strokovni šoli za ženske poklice v zavodu šolskih sester v Št. Jakobu v Rožu je

dne 16. 12. 1976.
Ogled šole in vpogled v njeno delovanje je možen v času
od 9.00 — 11.30
in od 14 — 16 ure.

Starše in učenke, ki se za šolo zanimajo, vabi

vodstvo šole

V počastitev 100-letnice rojstva IVANA CANKARJA prireja SPZ razstavo Cankarjevih del v avli Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu
Otvoritev razstave bo v četrtek, 9. decembra 1976, ob 11.25. Razstava bo odprta do 18. decembra, ob delavnikih od 14.—16. ure.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „KOŠUTA“ SELE-KOT

vabi na predstavitev barvnega filma

„VRNITEV“

ki bo v petek, dne 10. decembra 1976, ob 19.30 v ljudski šoli.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „RADIŠE“ NA RADIŠAH

vabi na

KONCERT KOMORNEGA MOŠKEGA ZBORA KUD

„STANE ŽAGAR“ IZ KROPE

ki bo v soboto, dne 11. decembra 1976, ob 20. uri v gostilni pri Taverju na Radišah.

KONCERT VASCIT PR ZILE

(Ziljska svatba)

Prireditelj: SPD „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu

Kraj: Št. Jakob, v farni dvorani
Čas: nedelja, 12. decembra 1976, ob 19.30

Sodelujeta: Mešani pevski zbor SPD „Rož“
Akademska folklorna skupina „France Marolt“ iz Ljubljane.

Koncert adventnih in božičnih pesmi „PRIDI, O MODROST VSEVEČNA“

Prireditelja: „Jakob Petelin-Gallus“ in Katoliška prosveta v Celovcu

Kraj: Kapla ob Dravi, v farni cerkvi

Čas: nedelja, 12. 12. 76, ob 15. uri

Kraj: Sele, v farni cerkvi

Čas: nedelja, 12. 12. 76, ob 19. uri

Kraj: Spittal ob Dravi,

v Draukirche

Čas: nedelja, 19. 12. 76, ob 15. uri

Kraj: Pečnica, v farni cerkvi

Čas: nedelja, 19. 12. 76, ob 18. uri

AULA SLOVENICA

razstava pastelov akademskega slikarja KARLA PEČKA iz Slovenj Gradca.

Razstava je odprta do 23. decembra 1976, in sicer od ponedeljka do petka, od 13. do 17. ure.

Galicija

spremljali mnogi sorodniki, prijatelji in znanci. Naj počiva v miru.

Gališki farani nismo vedeli, da bomo tri dni pozneje spet stali ob odprtem grobu. Še isti dan se je smrtno ponesrečil mizarski mojster Jožef Hafner. Šele petdeset let star je zapustil ženo, starše in otroke. Par dni pred smrtjo je še končal križ, ki stoji sedaj na novem občinskem pokopališču. Množica ljudi je sledila križu, ko smo ponesrečenega mizarskega mojstra spremlili k zadnjemu počitku. Tudi on naj se v miru odpočije!

Pridiga na Radišah . . .

Nedavno je na Radišah govoril pater Jakob. Kdo pač ga ne pozna na Koroškem! Sedaj na eni, potem spet na drugi fari, vedno je med nami. Govori tako, da da človeku misliti...

Tokrat je bila njegova pridiga usmerjena v našo brezbriznost. Brezbriznost ni nič drugega kot *pomanjkanje zavesti kdo je človek in kaj je človek*. Brezbriznosti zapade lahko človek zaradi lastnega lepega blagostanja, ali pa zaradi prevelikega zaupanja v samega sebe, meneč, da se mu ne more dogoditi nič neugodnega. Na to, da bi se mu moglo karkoli neugodnega dogoditi, niti ne misli ne. To je brezbriznost.

Na osnovi osebne brezbriznosti zgubi lahko človek, ali tudi narod vrednote, ki mu jih nihče več nadomestiti in vrniti ne more. Gotovo da, pater je mislil v svoji pridigi na vrednote vernosti. Kaj se zaradi brezbriznosti lahko dogodi, zato je vzel primer iz francoske revolucije.

Vernost francoskega naroda je bila povezana z državnim aparatom: kraljevim dvorom, ministri in poslansko zbornico tako tesno, da se je zdelo, da je oblast ena in ista. Zasiurano je bilo takšno stanje s konkordatom iz leta 1516. Ljudstvo je bilo brezbrizno tako daleč, da je celo škof iz Autun-a v parlamentu predlagal leta 1789 da naj se tudi cerkvena imovina izroči državi. Pa je bila takrat že globoko vsajena klica o revoluciji, le da se nihče ni zmenil za to. Brezbriznost! Čisto neopaženo za ljudstvo je deloval Revolucionarni svet in v par letih je prišlo med Cerkvijo in državo tako daleč, da je morala duhovščina enostavno prisegati na „civilno konstitucijo“... Po septembski noveli 1792 je bilo umorjenih po pariških ječah že čez 200 duhovnikov, ki so se pač začeli zavedati, kam plovejo nameni revolucije in kmalu nato je zaradi te-

rorja z državne strani zapustilo deželo krog trideset tisoč duhovnikov in re-dovnikov. 21. februarja 1795 je bila že proklamirana popolna delitev Cerkve od države. Nič več ni bilo prijateljstva med vernim ljudstvom in državo. Ljudje so bili brezbrizni in tako so zaradi nepoučenosti in brezbriznosti izgubili tako svete ideale. Ista revolucija je prinesla polagoma vso težo nesreče za ves verni svet.

Pri nas na Koroškem je *blagostanje* tisto, ki nas je zazibalo v spanje. Ljudje na splošno se ne čutijo odgovorne za nič. So brezbrizni, meneč: saj se nam dobro godi. V tem je tista globoko nesrečna nevarnost, da bomo izgubili vernost, ko se ne zavedamo, ko ne čutimo potrebne odgovornosti, *kako bomo božji otroci*. Po božji zamisli se smemo sicer okoristiti z dobrinami sveta, da nam bo dobro na zemlji za tok tukajšnjega bivanja, toda, *smo res tako že neverni*, da ne mislimo na to kaj bo, potem ko nam bo življenje na zemlji odvzeto...? Drug za drugim odhajajo!

Predvsem duhovniki in nekaj vernih laikov nas skuša z vso ljubeznijo prebujati. Zakaj jih ne poslušamo? Bodo morali tudi ti — kakor nekoč v francoski revoluciji — zaradi odkrite ljubezni do svojega ljudstva deželo zapustiti?

Tako nekako je v svoji pridigi na Radišah govoril p. Jakob.

Potem smo prišli z njim skupaj in smo ga še nadalje nadlegovali z vprašanji. Prvo je bilo: kako pa mislite z ozirom na narodnostno vprašanje med nami?

Odgovoril nam je: verna vdanost napram Bogu in narodna zavest sta kakor dve sestri. Če bo prvo izgubil, bo kmalu izgubil tudi drugo in obratno, ko druge ne bo imel več, bo kma-

DOM v TINJAH

Od petka, 17. XII. 1976, ob 18.00
do nedelje, 19. XII. 1976, do 14.00

SVOBODA IN ODGOVORNOST

Dnevi srečanja za dekleta med 15.
in 16. letom.

Vodja: kaplan Janez Tratar.

Od ponedeljka, 27. XII. 1976, ob
9.00, do srede, 29. XII. 1976, do
18.00

ŽIVLJENJE V DVOJE

Tečaj kot priprava na zakon.

Referenti:

dr. Emil ali St. Smolnig,
dr. France Arnold,
gospa Marinka Inzko
in Jože Kopeinig.

V četrtek, 16. decembra, od 9.00
do 17.00 ure.

RAZLIČNO PECIVO

toplo in mrzlo

Vodja: konditor Klement
Nujno prosimo za prijave do 13.
decembra.

LUTKOVNA SKUPINA KOROŠKE DIJAŠKE ZVEZE IZ CELOVCA

vabi na lutkovno igro

RDEČA KAPICA

Prireditelj: SPD „Danica“
v Št. Vidu v Podjuni

Kraj: Št. Primož, pri Voglu
Čas: nedelja, 12. 12. 1976, ob 10.30

Prireditelj: Prosvetno društvo v
Velikovcu

Kraj: Št. Rupert, v gospodinjski
šoli

Čas: nedelja, 12. 12. 76, ob 14.30

OTROŠKI KONCERT MARIJINI ADVENTNIH IN BOŽIČNIH PESMI

Prireditelj: Katoliška mladina v
Celovcu

Kraj: Št. Ilj, v farni cerkvi

Čas: nedelja, 12. 12. 1976, ob 13.30

Prireditelj: Katoliška mladina v
Celovcu

Kraj: Železna Kapla, v farni cerkvi

Čas: nedelja, 19. 12. 1976,
ob 14. uri

Sodelujejo: Otroške skupine iz Bil-
čovsa, Hodiš, Sel, Št. Jakob,
Št. Janža in Št. Ilja.

Vascitnim pesmim na pot

V nedeljo, 12. decembra 1976, bo v Št. Jakobu v Rožu edinstvena kulturna prireditev. Mešani zbor „Rož“ pod vodstvom Lajka Milisavljeviča bo ob sodelovanju Akademске folklorne skupine „France Marolt“ iz Ljubljane priredil koncert ziljskih svatbenih pesmi „Vascit pr Zile“.

To bo za vse Slovence izreden kulturni užitek, saj bo prav ta prireditev pokazala bogato kulturno dediščino in izročilo našega rodu ob Zilji. Ob tej priložnosti bo tudi izšla posebna koncertna knjižica, iz katere danes objavljamo izvlečke iz prispevka „Vascitnim pesmim na pot“, ki ga je napisal požrtvovalni dirigent Lajko Milisavljevič. (Op. ured.)

Ziljska svatba, nova postavitev šentjakobskega zbora, je tudi nov prispevek k raziskovanju in koncertnemu predstavljanju slovenskega ljudskega izročila.

Ziljski svatbeni obred je že od nekdaj zbujal pozornost tujih in domačih narodopiscev, zapisovanje napevov, ki so spremljali obrede, pa je bilo od vsega začetka zanemarjeno. Nekaj nam jih je ob svojih zapisovanjih po Zilji priskrbel šele O. Dev (Poslušaj pošena nabesta, Al je to tista hiša, Prišli smo, zdej smo te, V Celovcu lepo pavkajo). Načrtnega zbiranja gradiva na to temo se je v letih pred drugo vojno lotil France Marolt in v študiji Tri obredja iz Zilje poleg obsežnega opisa zabeležil tudi 11 napevov, ki naj bi bili povezani s svatbenimi običaji. Pred 23 leti je pod naslovom Koroška ohcet večino teh pesmi v obdelavi raznih harmonizatorjev (Marolt, Dev, Gobec) koncertnemu občinstvu predstavil ljubljanski Akademski pevski zbor. Kasneje je sedem stavkov na novo priredil Samo Vremšak in 1963 jih je spet izvajal APZ.

V zadnjih osmih letih, kar zahajam v Ziljo, mi je pri ziljskih pevcih med drugimi zapisi uspelo izbrskati še nekaj svatbenih pesmi. Samo Vremšak se je odzval vabilu in nam jih priredil za zbor ter tako naš prispevek z nadaljnjimi 16 stavki — ob že prej prirejenih šestih — temo občutno razširja: s pesmijo, plesom in besedilno razlago običajev želimo podati čimbolj kompleksno rekonstrukcijo poteka svatbe, kot je nekdaj bila v navadi ob Zilji in se je vsaj v nekaterih odlomkih ohranila do današnjih dni.

Ves ciklus 23 pesmi je časovno

neenoten. Nekateri starejši zapisi in objave Kuhača, Deva in Marolta so danes že pozabljeni in jih v Zilji ne poznajo več. Spet drugi imajo drugačen napev — besedilo je pač bolj stalno, saj so si ga pevci lahko tudi zapisali, pozabljeni napev pa nadomestili z drugim. Ugotoviti moram, da so novejša variante v napevu revnejše. Kar lepo število različnih besedil prepevajo po enem vzorcu — na znano, po vsej Sloveniji razširjeno Lani sem možila se.

Po krajevni opredelitvi sodi večina pesmi v srednjo Ziljsko dolino — od Bistrice in Zahomca do Gorjan — tam je pevsko izročilo še najbolj živo ohranjeno.

Pa še nekaj besed o priredbah „vascitnih pesmi“. Večina pesmi na sporedu je, kot sem že omenil, še danes živa. Od teh jih bo 16 prvič koncertno izvajanih. Zapisal sem jih v letih 1969—71 in 1974—75. Če pomislimo, da so napevi zajeti z zelo ozkega zemljepisnega območja (kar 2/3 pesmi je iz dveh vasi — Zahomca in Ziljske Bistrice), bi se morda zdelo, da postane poslušanje 23 pesmi istega prirejevalca enolično in dolgozvočno za celovečerni spored. Morda. A v našem primeru najbrž ne bo tako. Ritmična in predvsem melodična raznolikost napevov sta bili Vremšaku hvaležno gradivo za obdelavo. V svojih priredbah se je približal ljudskemu pevskemu izrazu in ga obogatil s svojo invencijo ter za vsako pesem našel primeren izraz. Brez zunanjih učinkov, pesmi govorijo same.

Ob vseh omenjenih ugotovitvah se moramo zavedati nečesa: eno je vaška fantovska pesem, mehka v svoji prizadetosti, široka v izpo-

vedni moči in plastična v ljudski harmoniji ziljskega človeka, ki mu je bilo štiri- in celo petglasno petje — znamenje visoke pevske kulture, s kakršno se lahko pohvalijo le redki narodi in dežele — nekaj vsakdanjega; drugo pa je ta pesem na koncertnem odru. Čisto jasno je, da prava, spontana ljudska pesem izgubi velik del svoje prvinske moči, ko zazveni pred poslušalci, največkrat prirejena v šolski harmoniji, oziroma bolj ali manj obrušena in predelana, včasih žal celo povsem izkrivljena, tako da lahko govorimo le še o umetni skladbi po ljudskem motivu. Prave fantovske pesmi ne zanimajo razni umetelni kompozicijski prispevki. Ziljan uživa v večglasnem petju; temu bo tudi vzrok pri večini pesmi značilno zateglo petje in za današnje pojmovanje nenavadno podaljševanje zvonečih leg in končnic. Druga izrazita posebnost ziljskega načina petja je v tem, da pesmi nikoli ne začno vsi glasovi hkrati. Eden „vzdiguje“, t. j. poje naprej (vodilni glas), potem popri-mejo še drugi glasovi: eni „čries“ (čez), pa „cu“ (zraven), pevci z nižjimi glasovi „posaja“ (basirajo), najvišji glas pa se včasih povzpne v „triko“ (tretka, tretji glas nad vodilnim). Sozvočje je polno, glasovi se prepletajo, predvsem med vodilnim in tistim, ki poje „cu“.

Da je lahko prišlo do tega koncerta, se moram zahvaliti bistriškimi in zahomškim pevcem, ki so ohranili izročilo rodov — dediščino slovenske ljudske kulture ob Zilji — predvsem pa gospodu Niku Krieglu, odličnemu poznavalcu ljudskih običajev, za pomoč in nasvete, da smo potek svatbenih slovesnosti v kar se da zvesti podobi postavili na oder.

Kakor drobni kamenčki so te pesmice in vsakega zase bi morda prezrli, nanizani na ogrlici svatovskih pesmi pa zalesketajo v najsvetlejši luči. Koliko izpovedne moči, izrazne lepote, prešerne razigranosti in topline veje iz njih! Prav zato jim je tudi vredno prisluhniti.

Ob 50-letnici smrti pisateljice Zofke Kvedrove

„Vedno sem se potegovala za pravice slabih in za svobodo osebnosti...“

Danes po tolikih letih ne more biti nobenega dvoma več, da zavzema Zofka Kvedrova kot bojovnica za socialne pravice žensk posebno mesto v slovenski književnosti. V svojem pisanju prikazuje namreč ženo kot žrtev razrednega in družinskega zatiranja, ne nazadnje pa tudi kot žrtev zlagane civilizacije. Vendar je v njenem naturalističnem slogu tudi precej novoromantičnih prvin, kar ni niti presenetljivo, saj je bila Kvedrova Cankarjeva vrstnica in spremljevalka slovenske Moderne.

Življenjska pot Zofke Kvedrove se začne 22. aprila 1878 v Ljubljani, kjer se je rodila v družini železniškega sprevodnika, poznejšega krčmarja in občinskega tajnika, in je odrasčala v težkih družinskih razmerah. Najprej je v Ljubljani dokončala meščansko nunsko šolo, potem pa se je kot pisarka zaposlila na deželi, kar je bilo po svoje razumljivo, saj je morala zaradi nemogočih družinskih razmer, oče se je čedalje bolj vdajal pijači, pri materi pa je Zofko motilo njeno tercialstvo, dobesedno pobegniti

z doma. Ko se je po krajšem službovanju na podeželju vrnila v Ljubljano, od koder jo je pot vodila še v Trst, je po svoji vsakodnevni pisarniški službi začela sodelovati pri liberalnem in feminističnem časopisu. Toda ne za dolgo, saj jo je njen nemirni duh spet gnal naprej. Iz Trsta je najprej odšla v Švico in Nemčijo, potem pa še na Češko. In, kjerkoli je bila, povsod se je dodatno izobraževala, saj se je zavedala, da s končano meščansko šolo ne more veliko uspeti v življenju, zlasti pa v literarnem svetu.

Njena vztrajnost, da si pridobi čimveč znanja, se je hitro obrestovala, saj se je s svojimi literarnimi prvenci kmalu pojavila v nemških, čeških in hrvaških listih. Med bivanjem na Češkem se je v Pragi, kjer je krajši čas živela, poročila s hrvaškim pesnikom-modernistom Vl. Jelovškom, ki ga je spoznala že prej in s katerim je doživljala v zakonu tragične trenutke, ki so slednjič docela skrhali njuno zvezo. Po vrnitvi v domovino se je v Zagrebu poročila s socialno demokratiškim politikom Demetrom, ki se je kasneje opredelil za integralno jugoslovansko. Zofka Kvedrova je več let živela kot pisateljica in urednica ženskih časopisov v Zagrebu, kjer je 21. novembra

1926, stara komaj 48 let tudi umrla. (Dalje prihodnjic)

POZDRAVI IZ SEVERNE AMERIKE

Podpisani z obiska pri slovenskih rojakih v Kanadi (Hamiltonu in Torontu) ter v ZDA (Cleveland) sporoča njihovo zaskrbljenost ter živo zanimanje za usodo Slovencev na Koroškem. V teh težkih dnevih napetosti se čutijo moralno tesno povezani z njimi in jim sporočajo pristrčne pozdrave.

Francé Gorše
Akad. kipar

PODPORA ZDRUŽENJU STARŠEV NA ZVEZNI GIMNAZIJI ZA SLOVENCE V CELOVCU

Po želji pokojnega g. ravnatelja Franca Aichholzerja so namesto vencev darovali v prid Združenja staršev na kto. 2768 pri Posojilnici Celovec:

Gospa Erlacher, Brnca	500.— šil.
Gospod Matevž Komar, Brnca	500.— šil.
Gospod Anton Stober, Konatiče	300.— šil.
Družina Ciril Rudolf, Bistrica	500.— šil.
Družina dr. Zerzer, Celovec	500.— šil.
Družina Skale, Ljubljana	500.— šil.
Družina Babnik, Ljubljana	500.— šil.
Družina ing. Neuhauser, Innsbruck	200.— šil.
Družina M. Kupper, Celovec	400.— šil.
Gospod Daniel Erlach, San Francisco	20.— dol.
Zveza slovenskih organizacij	500.— šil.
Slovenska prosvetna zveza	500.— šil.
Ga. M. Haxton, San Francisco	6.— dol.
Folti Kargl, Bače ob jezeru	200.— šil.
Dipl. trg. Janko Urank	500.— šil.

Pristrčna hvala darovalcem!

70-LETNICA PROSVETNEGA DRUŠTVA V ŠMIHELU

Kulturni spored:

Nedelja, 12. 12. 1976, ob 14.30

v farni dvorani:

Igra „Županova Micka“ in „Mirkova abeceda“ — igra domače društvo.

Otvoritev razstave slik — razstavljajo: Valentin Mišic, Valentina Kušej, Stanko Sadjak, Albert Krajger, Helmut Blažej.

Torek, 14. 12. 1976, ob 19.30

v farni dvorani:

Otvoritev razstave mladinskih knjig

Govori pisatelj L. Suhodolčan

Sreda, 15. 12. 1976, ob 19.30

v farni dvorani:

Predavanje: „Reforma družinskega prava“

dr. Pavel Apovnik

Četrtek, 16. 12. 1976, ob 19.30

na Blatu pri Rešu

Skioptično predavanje:

„Potovanje v Moskvo in Leningrad“

Kumer Mirko in Janez Pernat

Petek, 17. 12. 1976, ob 19.30

na Bistrici pri Pratekarju

Skioptično predavanje:

„Potovanje v Moskvo in Leningrad“

Mirko Kumer in Janez Pernat

Sobota, 18. 12. 1976, ob 15. uri

v farni dvorani:

„Rdeča kapica“ lutke za otroke igrajo člani Koroške dijaške zveze

ob 19.30 v farni dvorani

„Glasovi mladine“ mladinski večer — koncert, branje, slikanje, petje sodelujejo: Bellamis

Nedelja, 19. 12. 1976, ob 9.30

v farni dvorani:

Sv. maša za rajne in žive člane društva

ob 15. uri v farni dvorani

Slavnostno praznovanje 70-letnice

K o n c e r t :

nastopajo šmihelski pevski zbor „Korotan“, mešani pevski zbor „Podjuna“ moški pevski zbor „Edinost“ Zgodovina društva: govori Mirko Kumer Počastitev zaslužnih članov

POSOJILNICA CELOVEC IŠČE

Za hotel „Korotan“
CELOLETNO HIŠNIKA.

N u d i m o :

Stanovanje,
plačilo po dogovoru ter hrano v sezonski dobi.

Dopisom na upravni odbor Posojilnice Celovec, Kolodvorska 1, A-9020 Celovec, priložite opis vašega dosedanjega poklicnega delovanja.

K o c h e n

- direktna prodaja k cenam proizvođa
- tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo
- od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.

PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI:
PODJERBERG / ST. KATHREIN
Pošta Škofiče / Schleifling
Telefon 0 42 74 - 29 55 18

Prodamo!

VOLNA — VOLNA — VOLNA

Modna preja iz Anglije, Nizozemske in Francije.

WOLLBAR, pri Kapuzinerkirche, Klagenfurt.

Nekaj misli o filmu „Vrnitev“

Videl sem film na televiziji in ga šel gledat še v Pliberk dan pred preštevanjem. Opazil sem velikansko razliko med podajanjem na črnobelem ekranu in barvnim prikazovanjem v povečani sliki.

Začetek je bil grozen. Slov. spomeniki, nagrobniki, padajo kot so padali leta 1972 dvojezični napisi. To padanje in razbijanje je pokazano simbolično. V resnici padajo tiho neopazno, eden za drugim. Zginjajo in se nabirajo na kupu odpadkov za delavnicami kamnosekov. Ti pa postavljajo nove v „Ruhe sanft in Heimateerde“. Nagrobnikov svojci ne postavijo umrlim prednikom ampak nemško nacionalnemu okolju. Prastrah jih k temu sili, da bi jim kdo ne oponašal: „Du hast slowenische Aufschrift auf dem Grab!“ Ali tudi k njim spada? K Titokomunistom?! To hoče povedati to razbijanje in vpitje v začetku filma. Sprva gledalca iznenadi in spomni na spakovanje a pozneje spozna, da je to le nekoliko krepkeje povedana resnica.

Prizor na bojišču je podan zelo stvarno. Ravno tako so na Ruskem dražili „Ivana“. Pa jim je potem tudi pošteno nazaj odgovoril. Za eno, tja poslano granato, dve vrnjeni. In dobro je streljal „der Hund“. Žal da granate ne izbirajo žrtev in padajo tudi po sili vojaki, ki so primorani biti zraven, ker bi jim bili sicer zaradi sorodstva doma uničili svojce. Ubogi vojak je imel vedno dva sovražnika: Enega spredaj, drugega zadaj. Nič si ni mogel pomagati, ni mogel „ne v nebo ne v zemljo“.

Naš glavni junak je imel dobrega predstojnika — oficirja, ki ni bil „ein Spinner“. Videti je bilo, da se je po človeško obnašal do podrejenega vojaka. Gotovo je bil kak bolj oddaljen Nemec. Če bi bil kak pristen „Kärntner“ bi bil do slovenskega, po sili vojaka, gotovo obsten. Seveda se je bal tudi za lastno življenje, zato je imel izven bunkerja čelado na glavi, ki je sicer oficirji niso radi nosili. Dal mu je dopustnico in dejal: „Pridite mi zdravi zopet!“ Vojak je nastopil štiri dni dolgo vožnjo z vzhodne fronte. Na nemški meji je moral gotovo skozi obvezno razušitev, ki je pa pisec scenarija ni predvidel, ker najbrž sam ni imel, kot vojak, uši. Ko se je pripeljal na Koroško (v Gau Kärnten), so stopili v vlak tudi civilisti, med njimi slovenske ženske, ki so med seboj govorile po domače. Takoj so se zadrli strumni Hitlerjevi mladeniči: „Kärntner sprich deutsch!“ („Korošec, govori nemško!“) Začelo se je prerivanje in vojaki so stresli slovenski kmetiči jajca iz torbe. Izpraznili in uničili so še drugo blago in na naslednji postaji pojoč izstopili.

Pri takem vzdušju v vlaku so junaku šle misli nazaj v otroštvo. Spomnil

se je, ko je v šoli prvikrat doživel zaničevanje slovenske besede. Kako je bil kaznovan, ko se je potegnil za svoj materin jezik in se uprl zasramujočemu, ponemčevalnemu učitelju. Moral je brisati kri, ki se mu je ulila iz nosa na pod in stati zasramovan v kotu z obešeno tablo in napisom: Ich bin ein Esel, okoli vratu. In potem peti ukazano pesem: Dort wo Tirol... V tem je nakazan namen takratne vzgoje. Kärnten, Heimat, Deutsch...

Istotako mu je prihajal v spomin prizor iz vaše gostilne, kamor ga je oče vzel, dečka s seboj. Vaški veljak, asimilant, ni mogel prenesti slovenskega petja sovaščanov, plačal je pretepačem pijačo, da so začeli mlatiti po Slovincih. Prihitevši orožnik je napravil red, tako da je pustil Slovence natepsti, nato jih je še sam zaprl.

Dopustnik se je še spominjal, kako je v času krize nosil gosposkim ljudem mleko naprodaj. Večkrat so ga odpodili, in ko je bežal, se je spotaknil in razlil dragoceno hranilo. Trdo jim je šlo doma in radi bi si popravili zastareli hlev. Zaprošili so za subvencijo. Bila jim je odklonjena, ker je baje zmanjkalo sredstev. Orožnik, ki je prinesel to sporočilo, pa je le povedal, da zato, ker je oče znan kot Slovenec. Za mizo je ugledal še časopis „Koroški Slovenec“, kar naj bi bilo vzroka dovolj, da podpore ni vreden.

Vse te krivice so pustile v vojaku trpke spomine. Čutil se je zelo nesrečnega, da je moral temu krivičnemu nemštvu služiti sedaj še kot pomočnik pri ubijanju in podjarmljenju drugih narodov. Že se je odločil da ne pojde več nazaj na fronto. Posebno še, ker je v vlaku zvedel, da je „ozemlje banditev“ že tu blizu. Vendar si je še živo predstavljal veselo svidenje s svojimi starši in z izvoljenko Jožico. Hotel jih je še prej videti.

Pa čudno spremenjen je bil domači kraj. Ko je izstopil iz vlaka, je našel na poti domov na križu pri razpotju, nalepljen zelen lepak: Kärntner sprich deutsch. Torej tudi tukaj?! Ko je srečal soseda z vprego in ga slovensko pozdravil, je ta potuhnil glavo in zamrmral: Guten Tag.

Nasproti mu pride šef krajevne gestapo z neko pretegnjeno babo. Javno se ljubimkujeta in njega, frontnega soldata sramotilno pogledujeta od zgoraj.

Imel je seboj spominke na padlega sofarana. Zanesel jih je v župnišče. Pa ni bilo tam več domačega župnika. Tuj gospod je sedel tam in ga ni poznal. Če bi ga bil vprašal, kje da je stari gospod župnik, njegov bivši katehet, bi bil že tamkaj zvedel, da so

vse slovenske duhovnike pregnali iz domačih far, mnoge pa tudi zaprli. (Pa nič ni vprašal, ker tega ni bilo v scenariju.) Zapuščino padlega je položil na klop in tekel proti rodni hiši...

Pa je prišla iz nje tuja ženska in ga mrzlo vprašala, kaj tu išče.

To je moj dom! Kje so moji starši? Tvoje starši so izseljeni. Bili so politično sumljivi, sovražniki führerja. Sedaj smo mi tu gospodarji, mi Tirolci! — Poklicala je svojega moža, da bi odpravil sitnega vojaka. Po ostrih besedah sta se spoprijela. Ženska pa je kričala: „Schmier ihm ane übers Maul, ruf doch die Gendarmerie!“

Tedaj je v vojaku priklopelo do vrhunca. Strgal si je z bluze hitlerjevski znak, ga vrgel na tla in pohodil. Na to se je obrnil in odšel na dom svoje neveste. Pa tudi tam je našel tuje ljudi.

Mlad pimf (hitlerjevski mladeč) mu je dejal: „Des ist jetzt unser Haus. Hier sind wir die Herren.“ (To je višek v filmu — ta očitna krivica.)

Tedaj je bila mera njegovega gorja polna. Ne staršev, ne neveste ni več na njih domovih. Odvlekli so jih kdove kam. Udrle so se mu solze. A ne dolgo. Ko se je spomnil na stotnikove besede: Kommen sie gesund wieder (pridite zopet zdravi nazaj), se je v njem vse uprlo: Za vas, za take, nikdar! Za vas se ne bom pustil, da bi me granata razmesarila, kot mojega tovariša Glačnika. Spomnil se je, da je v vlaku čul: Za Pliberkom je že partizansko okolje; tjakaj vojaki ne smejo.

Prav tja pojdem in se pridružim partizanom. Skupno se bomo borili proti tej krivični zveri, za bolj pravično bodočnost.

Potegnil jo je v les. Kmalu je našel tablo, da je ozemlje banditov. Veselil

se je, da bo kmalu ugledal borce za svobodo.

Vmes pa so esesovci in žandarji naredili lov za njim. Obkrožili so ga v gozdu in začeli od vseh strani užigati po njem. V začetku je bežal, a ko je videl, da jim ne uide, je tudi sam začel streljati po njih. Dokler mu ni pošel poslednji izstrelek. (Tu je zaostala gledalcem sapa)

Tedaj je pristopil pred njega grozni poveljnik gestapa in mu z zverinskim roganjem zapodil z brzostrelko serijo krogel v prsa.

Padel je junak-mučenik... Njegovo truplo so prepeljali v vas. Sneli so mu nemški „častni suknjič“ in ga golega, pokritega samo s konjsko odejo, imeli tri dni v mrtvašnici kot strašilo vaščanom. Niso mu pustili niti zvoniti. Pač pa so vse sosede naglali, da so morali prisostvovati sramotanju njegovega trupla. Na njihovih obrazih smo brali zadržano jezo in prepričanje, da se bo morilec vse to še enkrat maščevalo.

Res se je, a še ne zadosti. Po tridesetih letih še vedno izginjajo slovenski nagrobniki. Vedno manj jih je na naših pokopališčih. Vedno več je onih, ki so zagnjeni v belo-rdeče-rumeno zastavo in nosijo črn napis: Es gibt kein slowenisch Kärnten... (Ni nobene slovenske Koroške...)

Kdaj bo kri in trpljenje Slovencev rodilo bolj pravično življenje na Koroškem? Kdaj bo zmagala pamet in ljubezen in bo nastopilo sožitje v skupni Koroški?

Scenarij je sestavil Janko Messner po svojih osebnih doživljajih in po doživetjih svojih rojakov. Film so posneli v Ljubljani. Glavni igralec je koroški rojak Marijan Srienc. Igral je prepričevalno dobro, čeravno morda še ni bil v vojski. Za grozne nemške vloge so dobili nemške igralce, ker bi slovenski človek tega ne mogel tako kruto in nazorno podati.

Gledalec

Koroški Slovenci

Koroški Slovenci težko živijo, za pravice, svobodo se borijo. Heimatdienstovci jih obrekujejo, partizanske spomenike rušijo.

Zborovanja pri nas se vrstijo, ki proti politiki govorijo. Avstrija Slovence ponemčiti hoče, rojak naš tega dopustiti noče.

Sedmi člen tam se premalo spoštuje, Slovence to močno vznemirjuje. Domovina naša stoji vam ob strani, narodu svojemu bodite vedno predani!

O Koroški gotovo nihče ni napisal lepšega verza. Globoke rane v srcu ni čutil samo Župančič, čutimo jo tudi mi. Saj po tolikih letih naše svetle svobode se oglašajo nove in nove žalostne novice o naših rojakih na Koroškem. Krivica, ki jo čutijo, je strašna. Kako more biti Avstrija tako nesramna, da hoče prešteti še to peščico Slovencev? Prav tukaj, na tem ozemlju, je bila zibelka naše slovenske državnosti. Da, tukaj je pričela teči zibelka Slovencev! Veliko pesmi govori o Koroški. In zdaj, po tolikih letih, hoče Avstrija Slovence zbrisati! Ali je to prav?

Gospodstvo polje je bilo prizorišče, kjer so ustoličevali prve slovenske kneze. Tukaj je bila slovenska govorica in Slovenci! Žal, zdaj jih je vedno manj, ker Avstrija izvaja strašen pritisk na naše rojake. Začetek tega žalostnega dejanja je plebiscit, ki je bil 10. oktobra 1920. Slovenci na Koroškem so se odločali ali za Jugoslavijo ali za Avstrijo. Že takrat se je vse žalostno končalo. Korošci so ostali tuji v domovini! Ne samo jaz, tudi drugi sumijo, da je bila pri tem velika prevara. Avstrija se je z bojišč druge svetovne vojne vračala poražena. Nekaj časa je bila pod oblastjo Sovjetske zveze. Leta 1955 pa je podpisala meddržavno pogodbo. Med državami sopodpisnicami je bila tudi Jugoslavija. S to pogodbo je Avstrija postala samostojna država. „Kaj vam nič ne pomeni 7. člen pogodbe, da tako ravname z ljudstvom?“! „bi najraje na ves glas zavpila. Žalostna onemim, ko se spomnim, da so v tem členu napisane pravice in svoboščine manjšin v Avstriji. Zapisana je pravica slovenskega jezika, da se v uradih in povsod uporablja jezik manjšin. Tega Avstrija ne upošteva. Tukaj pa spoznamo še nacistično organizacijo Heimatsdienst. Ta organizacija ostro zavrača vse, kar mi zahtevamo za naše rojake. Govori, da je to gibanje proti samostojni Avstriji. Toda mi ne (Nadaljevanje na 7. strani)

Ali je to prav?

Iz časnika „Vestnik“, ki izhaja v Murski Soboti, smo vzeli dva prispevka učencev 8. razreda ljudske šole: iz Križevcev in Lendave. Iz vsebine veje velika ljubezen in skrb za usodo trpečih slovenskih bratov na Koroškem. (Op. ured.)

Čeprav daleč od naših večjih središč se tudi križevski učenci vključujemo v celotno življenje naše domovine. Prislunemo novicam radia, televizije in vsakodnevnemu tisku. Že nekaj časa nas boli kruto ravnanje z našimi koroškimi Slovenci, zato smo se zbrali 28. oktobra na protestno zborovanje vsi učenci naše šole. Tovarišica

Antičeva nam je strnjeno orisala zgodovino naše zibelke slovenstva, oživili smo spomin s pesmimi zamejskih avtorjev in se odločili, da tudi mi s svojo besedo povemo, kako nas boli tako ravnanje po tolikih letih svobode! Zakaj lahko mi priznavamo vsem narodnostnim manjšinam enake pravice? Ali si tega ne zaslužijo vsi? Pri slovenskem jeziku smo pisali tudi naloge. Obudili smo Župančičeve verze in ob njem so se nam porajale take misli. Prislunite eni izmed nalog:

KADAR SE V SRCU SPOMNIM KORO-TANA,
ODPRE SE MI V PRSIH VELIKA
RANA... (Župančič)

su. Zgrnila se je okrog in okrog mene; napolnila je mojo sobo s svojim dušečim, mokrim vzduhom; gleda me ironično, zasmehujoče z vlažnih, sivih sten; zveni mi v uho iz bolnih, trepetajočih glasov klavirja nad menoj; čutim jo v svojih prsih, to žalostno, neizmerno noč; strašno v svoji praznoti in svojem pokoju. Prepojila me je vsega: moje oči so motne in brezizrazne, moja lica suha in bleda, koža na rokah se mi ježi v zoprne, ohlapne gube. Ali jaz ji uidem, ti noči, — in zdelo se mi je potrebno, da povem to Tebi, svojemu prijatelju.

Veseli me, da ne pustim za seboj ničesar. Kdor bo čital jutri v časopisih notico o meni, popraskal se bo za ušesi in vprašal svojega soseda: „Kdo je ta Lužar?“ — „Bog vedi, kdo, jaz nisem nikdar čul o njem...“ In vsak bo obrnil mirno list na drugo stran in čital o pasjih kugah in peronospori... V vsem svojem življenju nisem vznemirjal drugega, kakor svojo mater, ko me je rodila. Hodil sem med drugimi ljudmi, sedel sem v kavarni in v gostilni, naročen sem bil na sedež v gledališču, — skratka, živel sem precej podobno, kakor živi ves svet, in kljub temu nisem dospel nikdar tako daleč, da bi obrnil vsaj za hip pozornost nase, — kakor kos pohištva, za katerega se ne briga živa duša, in ki stoji mirno na svojem mestu, dokler ne strohni in ne segnijo... Ne misli, da me je to morda žalostilo, — nikakor ne! Počutil sem se prav dobro v svoji neznatnosti. Nekateri ljudje živé ob samem škandalu, samo na zunaj, samo za svoje vrstnike. Vsaka beseda, vsaka kretnja, vse velja drugim, vse je preračunano, da vzburi in vznemiri kogarkoli. In ker vržejo od

sebe vsak komaj prerojeni čut, vsako še nago in zaspano misel, ne ostane njim samim ničesar, v svojem srcu so prazni in zapuščeni... A jaz sem se ohranil sebi samemu. Kakor židovski skopuh sem zaprl skrbno vse, vsak žarek sreče, slasti in razkošja, ki je posijal name; svoje čute in misli sem izsesal sam do kosti, bojazljivo in na skrivnem, da bi se ne izdal lačnim sosedom. In česar jim nisem dajal sam, tega tudi od njih zahteval nisem... Zdaj pa je prišla noč, in v mojem srcu ni drugega, kakor tema in mrtvaški vzduh.

Pišem Ti šele teden dni po onem usodnem dogodku; zato se Ti bo zdelo, da sem se mučil ves čas, da sem premišljeval ali blaznel, predno sem prišel do svojega sklepa. Ne, — jaz sem se odločil takoj prvi trenutek; zakaj videl sem strašno noč, kako je vstajala za gorami, kako se je plazila po širokem nebu, padala na mesto in mi pričela stiskati srce z ledenimi rokami. In vendar sem legal na zofo in čakal, — iz same čiste radovednosti. Obšla me je neumna misel, hotel sem vedeti, kakšno je življenje — po smrti!

Da, po smrti! Odkar je postalo temno v mojem srcu, čutil nisem ničesar in mislil ničesar, telo je ležalo na svojem mestu mirno in leno, kakor zgrbljen kos mesa; a čudno, — moja postrežnica je bila prepričana, da živim... Zelo se čudi, da sem ostal sam; in ker sem bled in prepaden, kuha mi čaj in pošilja nad me različne zdravnike... Da, prijatelj, ostal sem sam, — in to je tisti „usodni dogodek“.

Ti si bil velikokrat pri meni, posebno zadnje čase, in

IVAN CANKAR:

Pismo

„Čudil se boš morda, da Ti pišem tako mirno, kakor o vsakdanji stvari, o kakšnem izletu v goro, o novi politični spletki, o literarnem prepiru ali o čem enakem. Meni pa se zdi to povsem naravno. Prehobil sem svojo pot, mirno, enakomerno, in pred menoj je noč, tiha in prazna, — pusta, mrzla noč, brez viharjev, brez najmanjše svetlobe. Jaz od nekdan nisem ljubil takih noči. V meglenih novembrskih večerih si nisem upal na cesto. Nebo je viselo nad hišami tako težko in z mokroto napojeno, kakor da hoče pasti vsak hip na zemljo. Ljudje, sključeni, z dolgočasnimi obrazi in pol zaprtimi očmi, so lazili okrog, kakor duhovi, molče in ogibaje se drug drugega. Okna so se svetila visoko gori, kakor zlobne, prežeče oči iz širokih, črnih obrazov... Srce se mi je stiskalo, kakor bi gledal umirajočega človeka.

In zdaj je prišla ta noč, še žalostnejša, še temnejša, kakor kdaj prej; in jaz sem zaklel, da živim v tej noči, dokler se ne sesedem na kakšnem oglu. A jaz tega nočem, ne morem. Strah me je te noči; kadar odgrnem za trenutek okno in pogledam vanjo, zazebe me po vsem tele-

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

SOBOTA, 11. decembra: 14.55 Ali ni življenje lepo? — Nebeška rešilna akcija — 17.00 Risati — slikati — oblikovati — 17.30 Orzowej — beli sin majhnega kralja — 18.00 Panoptikum — 18.25 ORF danes — 18.30 Heinz Conrads v soboto zvečer — 19.00 Avstrija v sliki z Južno Tirolsko — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Dalje, dalje s Hansom Rosenthalom — 21.50 Šport — 22.05 Vprašanje kristjana — 22.10 Colombo: Umor — 23.25 Poročila.

NEDELJA, 12. decembra: 10.55—12.30 Za svetovni smučarski pokal: Smuk za moške v Val d'Iseru — 15.30 Četan — indijanski mladenič; zgodba o prijateljstvu — 17.00 Kralj Drosselbart; pravljica — 17.30 Čebelica Maja — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 ORF išče naraščaj za zabavo v Avstriji — 19.00 Avstrija v sliki — 19.20 Adventni pogovori — 19.30 Čas v sliki in kultura — 20.15 Moje življenje; film v dveh delih — 21.30 Obrnitev v prihodnost — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 13. decembra: 9.30 Elektrotehnika — 10.30 Četan — indijanski mladenič (ponovitev) — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport — 20.50 Nastop v Manhattnu — 21.35 Poročila in šport.

TOREK, 14. decembra: 9.00 Za cicibane — 9.30 Uvod v fiziko — 10.00 Formalna logika (TV v šoli) — 10.30 Ali ni življenje lepo? — 18.00 Lisica z zlatim uhanom (3) — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Iskanje znane pisatelja — 20.15 Srečanje človeka z živaljo — 21.05 Ljudje ali lutka? — 21.50 Hiša na lepem kraju: Iz-

gubljen naprsna zaponka — 22.35 Poročila in šport.

SREDA, 15. decembra: 9.00 Živordeči avtobus — 9.30 Poljedelstvo danes — 10.00 Zvezni predsednik (TV v šoli) — 10.55—12.30 Za svetovni smučarski pokal: Smuk za ženske — 17.00 Hvastač; predstava lutkovnega gledališča — 18.00 Bratec in sestra (5) — ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Tako dobri prijatelji; satirična tragikomedija — 21.35 Poročila in šport.

ČETRTEK, 16. decembra: 8.55—10.30 Svetovni smučarski pokal: Slalom za ženske — 10.55—12.30 Slalom za ženske, nadaljevanje — 18.00 Mladenka pade z neba — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Češnjev vrt; komedija Antona Čehova — 22.15 Poročila in šport — 22.20 Smučanje.

PETEK, 17. decembra: 9.30 Prvih 365 dni v življenju otroka — 10.00 Obisk ateljeja — 10.30 Stroj za čas; zgodba izumitelja, ki potuje v prihodnost in v letu 802.701 doživi fantastično pustolovščino — 12.25—13.30 Svetovni smučarski pokal: Smuk za moške — 18.00 Kuhinja v televiziji — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Derrick: Slavje na palubi ladje — 21.05 Dober primer — 21.50 Smučarski pokal: Smuk za moške — 22.15 Črna vrtnica; orientalska pustolovščina — 0.05 Poročila in šport.

SOBOTA, 18. decembra: 9.25—11.00 Smučarski pokal: Vele-slalom za moške — 12.25—14.00 Vele-slalom za moške — 15.35 Ljudje brez

imena — usoda zakasnelega povratnika — 17.00 Športni ABC — 17.30 Orzovej — beli sin majhnega kralja — 18.00 Panoptikum — 18.25 ORF danes — 18.30 Heinz Conrads v soboto zvečer — 19.00 Avstrija v sliki z Južno Tirolsko — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Na tekočem traku z Rudijem Carellom — 21.50 Šport — 22.05 Vprašanja kristjana — 22.10 Živela Marija; zabavno-pustolovska komedija — 0.05 Poročila.

2. PROGRAM

SOBOTA, 11. decembra: 16.00 Koncertna ura — 17.00 Evropsko prvenstvo za ženske v judu — 18.00 Orientacija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Govoriti in pustiti govoriti — 20.00 Galerija — 20.15 Drzni gospod Flim-Flam; dva prijatelja se prerivata skozi življenje s krajom in sleparstvom.

NEDELJA, 12. decembra: 16.45 Avto dirkači — 18.00 Popscope — Comosov božič v Mehiki — 19.30 The Munsters — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Prizma — 21.30 Umetnost stotletja — 22.20 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 13. decembra: 18.00 Angleščina — 18.30 Beli mož v peklu — 20.00 Hiša na lepem kraju (13): Izgubljena prsna zaponka — 20.50 Vstop prost — 21.35 Čas v sliki 2 — 22.05 Moj stric Anton.

TOREK, 14. decembra: 18.00 Angleščina — 18.30 Iznajditeljski sejem — 19.30 Zvezni predsednik (TV v šoli) — 20.00 Verige — igra — 21.40 Čas v sliki 2.

RADIO CELOVEC

NEDELJA, 12. 12.: 7.05 Duhovni nagovor. — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 13. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik. — Morda vas zanima? (So koroška jezera še čista?)

TOREK, 14. 12.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi. — 13.45 Celovski radijski dnevnik. — Sport. — Otroci, poslušajte!

SREDA, 15. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Modrost iz izkušenj.

ČETRTEK, 16. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik. — Revija koroških zborov. — Dr. Anton Feinig: Kako so nastali ljudski reki?

PETEK, 17. 12.: 13.45 Celovski radijski dnevnik. — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

SOBOTA, 18. 12.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

SREDA, 15. decembra:

17.30 Elektrotehnika — 18.00 Francoščina — 18.30 Vstop prost — 19.30 Obraz stoletij: Sončni kralj — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Izložba — 21.30 Čas v sliki 2 — 22.05 Skrivnosti džungle.

ČETRTEK, 16. decembra:

10.30 Tako dobri prijatelji — 18.00 Ruščina — 18.30 Odprava v živalski svet — 19.30 Obisk ateljeja — 20.00 Krakatav — največja pustolovščina zadnjega stoletja — 22.05 Čas v sliki 2.

PETEK, 17. decembra:

18.00 Nemščina — 18.30 Pasji pro-

HOVAL hilft Ihnen bei der Lösung Ihrer Heizprobleme

Der Winter hat bereits an unsere Tür geklopft und nur angedeutet, was noch alles auf uns zukommen kann. Schließlich erstreckt sich ja die Kälteperiode in unseren Breitengraden bis in die Monate März und April oder oft sogar bis in den Mai. Und mit diesem „an die Tür klopfen“ wurde auch unsere Heizung einer Prüfung unterzogen. Es wurden sofort alle jene Mängel wieder spürbar, die man nach Beendigung der letzten Heizperiode beheben lassen wollte, jedoch vorerst hinausgeschoben hatte und zuletzt wurde darauf vergessen. Wo nun alles wieder da ist wie gehabt und plötzlich repariert, ergänzt oder erneuert werden sollte, gibt es Ärger. Der Installateur läßt auf sich warten, die Geräte, die man bestellen will, haben lange Lieferzeiten und niemand kann verstehen, wieso es das nun gibt, wo doch diese Firmen dazu da sind, sofort alles das zu erledigen, was man verlangt. Man bezahlt doch sowieso alles sofort.

Leider denken aber sehr viele Menschen so und die plötzliche Ballung bringt eben dann diesen Ärger. Hätte man jedoch zu einem früheren Zeitpunkt seine Heizungsanlage in Ordnung gebracht, könnte man sich auch jetzt viel Ärger ersparen. Natürlich hängt auch die Störanfälligkeit Ihrer Anlage von der Wahl der Geräte und des Fabrikates ab.

Hoval kann heute die Feststellung treffen, daß mit der Qualität, Sicherheit und Wirtschaftlichkeit ihrer Produkte ein großer Freundeskreis landauf und landab quer durch Österreich gewonnen wurde.

Der Hoval-Zentralheizungskessel TKU mit kombinierter Warmwasserbereitung und einer eigenen Brennkammer für Öl oder Gas versorgt Ihren Haushalt ausgiebig und zufriedenstellend mit warmem Wasser und verbrennt auch Ihre Brennstoffe auf sparsame und wirtschaftliche Art und Weise. Dies ist besonders in Hinblick der zu erwartenden Ölpreiserhöhung wichtig und für Ihre Brieftasche vorteilhaft.

Besteht der Wunsch, hauptsächlich Holz zu verfeuern, wie es vor allem in landwirtschaftlichen Betrieben sehr oft vorkommt, so bietet Hoval dafür den Holzkessel HK an. Aber auch die-

blem v mestu — 19.30 Kaj je film? — 20.00 Skrivnostni svet virov (1) — 20.45 Nova — 21.05 Trailer — 21.50 Čas v sliki 2 — 22.05 High Chaparral: Maščevanje Jamsa Forresta.

SOBOTA, 18. decembra:

15.30 Usmerjeno gospodinjstvo — 16.00 Koncertna ura — 17.15 Dober primer — 18.00 Kavarna Hungaria (10) — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Govoriti in pustiti govoriti — 20.00 Galerija — 20.15 Življenjske slike Adalberta Stifterja — 21.00 V življenju ne moremo imeti vsega — revija — 21.45 Teleobjektiv.

ser Kessel bietet die Möglichkeit Öl oder Gas zu verfeuern, sollte es später einmal gewünscht werden.

Natürlich soll die Wärme, die im Zentralheizungskessel erzeugt wird, auch in den Räumen über formschöne Heizkörper abgestrahlt werden. Die Hoval-Heizwand, die sich heute bereits auf Grund der formschönen Ausführung großer Beliebtheit erfreut, ist sehr gefragt. Diese Heizwand paßt sich in ihrer Flächenform jeder Raumgestaltung an und zeichnet sich auch durch Unfallsicherheit und besonders lange Lebensdauer aus. Um den Wünschen aller Kunden zu entsprechen, hat Hoval diese Heizwand in Vorfertigung genommen und kann auch prompt ab Lager liefern. Dies ist ein wichtiger Hinweis um lange Lieferzeit zu umgehen. Fragen Sie, wenn Sie besondere Wünsche haben, Ihr Installationsunternehmen oder auch eine in Ihrer Nähe befindliche Hoval-Filiale, man wird Sie gerne beraten.

Die Hoval-Heizwände müssen Sie in Ihren Räumen nicht mehr verstecken oder verbauen, wie es oft mit den bisher üblichen Heizkörpern geschah, Sie können die Hoval-Heizwand auch als dekoratives Element für die Raumgestaltung einsetzen.

Mit dem breiten Programm für die Heizungstechnik ist heute Hoval ein interessanter Partner für alle jene, die sich eine Heizung anschaffen wollen oder bestehende Heizungen verbessern. Ein Partner, der nicht nur Geräte liefert, sondern diese auch mit seinem Kundendienst in ganz Österreich fachmännisch betreut.

NAS TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 84 3 58. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Žrelec. — Tiska: Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

Ali je to prav?

(Nadaljevanje s 6. strani)

zahtevamo nič drugega kot pravice naši manjšini!

Povsod se sliši samo govorjenje: na ulici, v vasi, v šoli: „V nedeljo so na Komelju spet razstrelili partizanski spomenik!“ Ni bil to edini. Še več se jih je zdrobilo v prah. Krajevni napisi, na tablah, ki stojijo ob cesti, so žalostni dokaz nasilja.

Nemški napis se blešči v soncu, slovenski je premazan s črno barvo. Strašno nasilje! In kako naj bi Jugoslavija in njeni narodi prenašali to nečloveško ravnanje s Slovenci in bi imeli z Avstrijo prijateljske odnose? Nikakor ne! „Koroški slovinci, mi smo z vami!“ bomo vedno vzklkali.

RUTAR-CENTER!

3000 m² ostankov tepihov različnih vzorcev, velikosti in barva do 75% cenejše takoj do 11. decembra 1976

Darujte za tiskovni sklad!

poznal si Amalijo. Če se prav spominjam, imenoval si jo celo nekdej povsem resno „nebeško bitje“, na kar je ona v mojo veliko radost sentimentalno vzdihnala: — smejal sem se, da so mi tekle solze po licih, ti pa si mi še burnejše sekundiral... Naposled, — vrag vedi, čemu mi prihaja ta prizor tako živo pred oči... No, pomisli čudovito novico; Amalija je izginila, in kakor je to navada, poslovala se je pisмено: „Hvala Ti na dolgotrajnem gostoljubju. Priznati moram, da je bilo pri Tebi časih zelo prijetno, časih celo krasno. Ali človek se nasiti vsega; zato oprosti, da se odpravljam drugam...“

To je bilo zelo jasno, — ali se ti ne zdi?

Obračal sem list na vse strani, kakor bi nečesa iskal, — skritih črk ali bogve kaj. Šele pozneje sem se domislil, da sem pogrešal vsaj ene same, kratke tolažilne besedice, ki bi kanila v srce, vroča in bolešno-sladka, ki bi je razširila in napolnila do vrha, da bi ne ostalo več prostora pogubni noči. A na listu ni bilo drugega ničesar; niti parfumiran ni bil! Ležal je na mizi, in jaz sem ga položil mirno nazaj na svoje mesto... Samo tri vrstice, tri kratke, drobno pisane vrstice!... Tam daleč naokrog se širi veliki šumeči svet, s svojimi gorami in mesti in ljudmi! Pod menoj na cesti bobni in hrumi od vrvečega življenja. Tu gori široke, tihe sobe, in na zofi jaz sam, s svojim dolgim, stari kavim telesom... In čemu mi je vse to? Mrtvo in brez pomena; eksistiralo bi ravno tako lahko sto let pred mano ali za mano. Ali to drobno, neparfumirano pismo! V teh črnih, okroglih potezah, zdi se mi, leži nekaj strašne-

ga, silovitega, ki strmi v me neprestano z globokimi, široko odprtimi, kakor brušeno jeklo svetlimi očmi, — steza proti meni željne, krvave roke in premika pohlepno svoje debele, sivo-blede ustnice... Ne upam se dotakniti tega pisma, ali vendar ne morem obrniti pogledov od njega. Rešiti sem se hotel tega vpliva z njeno sliko, — ali njene obraza ne morem gledati... Moj Bog, kako sentimentalne oči, kako otroška ličeca, kako nedolžne, bojzljivo smehljajoče ustnice! Čez ramo ji pada na prsa debela kita svetlo-črnih las, kakor opolzla, slinasta kača...

Kdaj sem ljubil to žensko? Zdi se mi, da nikdar. Poberal sem jo nekje na cesti, bogve kako in zakaj. Ob prvem hipu sem čutil, da je ona del mojega telesa in moje duše. Ljubil sem v nji le samega sebe. Kadar sem se ji sladkal, kadar sem jo poljuboval in objemal, takrat sem izpolnjeval samo zapoved svojega samoljubja. Prirastla je tako na moje celo bitje, da sem gledal sebe v zrcalu, kadar sem gledal njo.

Kakor mi ni prišlo nikdar na misel, da izgubim kdaj na lepem roko ali nogo, tako nisem mogel niti sanjati, da bi se utegnilo zgoditi, kar se je zgodilo zdaj. In ko je prišlo, tedaj sem videl, da mi ni odpadel samo del telesa, temveč da sem izgubil vse, kar je bilo resnično mojega.

V teh dveh letih, ko je bila pri meni, prešlo je počasi vse moje čustvovanje in mišljenje na njo; živel sem z njenim srcem in njenim duhom; brez nje bi bil mrtev stroj, v zasmeh in nadlego samemu sebi. In vendar je nisem ljubil, nje same; ne „šel bi za njo v ogenj“, če ne bi šla — ona z menoj...

Lahko si torej misliš, kako silovito me je zadel „usodni dogodek“...

Sprva me je obšlo samo neizmerno začudenje. Da, povej mi, prijatelj, ali bi se ti ne čudil, ko bi se hipoma vzdignilo Tvoje lastno telo, obleklo suknjo, delo klobuk na glavo in s palico v roki izginilo brez slovesa skozi vrata, ne da bi mogel protestirati? To je sicer zelo nenavadno, neverjetno in zdi se ti morda celo nemogoče. Ali meni se je zgodilo prav tako...

Na to sem postal žalosten, tako neizmerno žalosten, kakor nisem bil doslej nikdar v svojem življenju. To ni bila žalost drhteča in skeleča, ki stresa telo in moči oči s solzami... ne! Kakor morje se je razlila v meni, kakor široko morje, tiho in črno, — zgrnila se je nad me, kakor polnočno nebo, pokrito s težkimi, temnimi oblaki... — Umirajočemu človeku prihajajo na misel davni dogodki, neznatni, polpozabljeni.

Tako sem se spomnil danes, da sva govorila pred kratkimi petimi leti s prijateljem Felicijanom Vrtnikom o smrti. To je bilo v železniškem kupeju, ko sva se peljala, — ne vem kam.

Spominjam se samo toliko, da se je širila daleč naokoli pusta planjava, pokrita z zoparno rjavim grmičevjem. Felicijan si je predstavljal smrt kakor lahko, brezpomembno stvar, katero vrši človek brez vsakega duševnega vznemirjenja, kakor bi pil, recimo, čašo vina ali pušil cigareto.

(Dalje prihodnjic)

Pomen slovenščine na Koroškem in v Furlaniji-Julijski krajini

„Naš tednik“ je v zadnjih številkah prinesel oglas, da bodo na ljudski univerzi v Celovcu **tečaji slovenščine** poleg srbohrvaščine in italijanščine. Isti tečaji da bodo tudi na središču za izobraževanje odraslih.

Poleg tega je bilo v listu mogoče tudi brati, da je za tiste otroke, ki nimajo oziroma niso imeli možnosti učenja slovenščine, organizirana posebna šola v Mohorjevem domu.

Pomembnost učenja slovenskega jezika je veliko večja kot pa se zdi na prvi pogled. Res, da trenutno traja proti vsemu, kar je slovenskega, določena gonja, omalovaževanje ipd. Toda to je lahko samo zunanji videz. V resnici pa je znanje slovenščine za Koroško kot obmejno deželo vsekakor pomembnejše kot pa kakega „svetovnega“ jezika. To lahko vidimo na primeru Primorske, kjer je slovenska skupnost pred leti delila podobno usodo kot na Koroškem.

Po zadnji vojni, nekako do leta petdeset, ko je bila slovenska zaveš na višku, so obstajale slovenske šole tudi v krajih zunaj slovenskega narodnostnega ozemlja, kjer je bila že od vedno velika italijanska oziroma furlanska večina: kot so Tržič (Monfalcone), Ronki (Ronchi) ali Krmin (Cormos). Potem so te šole prenehale, ker ni bilo več vpisanih slovenskih otrok. Bila so leta malodušja, leta pritiska: slovenski starši, ki so imeli otroke v slovenski šoli, so bili deležni diskriminacije s strani uradništva, pri uveljavljanju svojih pravic v zvezi s pokojnino in vsem podobnim. Šele po letu šestdeset so prišli drugačni časi. Z izboljšanjem odnosov ob meji in razvojem obmejnega prometa se je položaj slovenskega jezika znatno izboljšal. V javnem življenju, predvsem pa v trgovini, je postalo znanje slovenščine nujno. Število kupcev iz matične domovine je nenehno naraščalo. In če so sprva tržaški ali gorški trgovci še omalovaževalno gledali na te kupce in se niso hoteli ponizati do njihovega „manjvrednega“ jezika, se je to sčasoma z leti spreminilo. Mlajši rod, ki prihaja čez mejo nakupovat, večinoma ni več tekoče italijanščine. Še bolj pa se zaveda svojih pravic, to se pravi, da je postrežen v svojem lastnem jeziku. V nasprotnem primeru gre pač k drugemu trgovcu. Takšen,

povsem naraven položaj, je sedaj privedel do tega, da v trgovskem življenju v Trstu ali Gorici nekdo že težko dobi zaposlitev brez znanja slovenščine.

Temu primerno sledi že nekaj let nenehno naraščanje otrok v slovenskih šolah, letos jih je na celotnem ozemlju zamejske Primorske kar za 200 več kot lani. In sicer skupno 5084, od tega 1379 na Goriškem in 3705 na Tržaškem. Iz vsega tega je razvidno, da slovenščina ni zgolj nekakšen podeželski jezik, za katerega ni važno, če ga znaš ali ne, ampak v času odpiranja in obmejnega zblizevanja prav potreben jezik.

Seveda je pri vsem tem velika, če ne najpomembnejša teža ravno na matični Sloveniji, ali bolje obiskovalcih iz matice, ki bi se morali pri svojih obiskih na Koroškem in zamejskem Primorskem dosledno posluževati svojega materinega jezika, zavedajoč se, da ne prihajajo v deželo, v kateri je slovenski jezik tuj in neznan, ampak v kraje, kjer živi že tisočletja in ima svojo naravno pravico, ki pa mu je kratena. Ker velika večina obiskoval-

cev iz matice ni večša tekoče nemščine (in na Primorskem italijanščine), se s svojim polomljenim in stokaajočim govorom samo osmeši. Seveda jim tega že zaradi vljudnosti do turistov ne bodo pokazali ali dali vedeti. Presenetljivo pa je, da na Koroškem tudi slovenščino veliko več znajo kot pa hočejo pokazati. In končno, z doslednim vztrajanjem v slovenščini bo tudi tisti trgovec, ki je ne zna, prisiljen najti ali pa vzeti v službo nekoga, ki slovenski jezik obvlada, posebno še, če k njemu prihaja veliko kupcev in gostov iz Slovenije. S tem pa slovenščini rase veljava, tudi za domače slovenske Korošce; znanje slovenščine jim tedaj ni več breme, ampak nasprotno, pomembna prednost.

Histerija preštevanja in podobni izpadi minejo. Ostane pa skrb za vsakdanji kruh. Za vsakdanji zaslužek v času sedanje gospodarske krize se bo kmalu pokazalo, da obmejna trgovina in poslovni odnosi le nekaj pomenijo tudi za koroško deželo, za njen, posebno zimski turizem. In s tem tudi znanje slovenščine. Toda le-te se je treba učiti in se v njej izpopolnjevati že danes. Zakaj, kadar jo potrebuješ, se je ni mogoče naučiti od danes do jutri.

Dan starih v Št. Janžu v Rožu

Po zaslugi našega g. župnika Vošnjaka, smo letos na prvo adventno nedeljo imeli dan naših starih in priletih faranov. Precejšnje število se nas je zbralo, začeli smo s sv. mašo in tam prosili Boga, da bi nam še podaljšal življenje v krogu naših družin.

Nato smo se zbrali v Tišlarjevi dvorani, da se tudi zunaj cerkve združimo in poveselimo. Kar v začetku je nastopil cerkveni mešani pevski zbor in prav lepo zapel nekaj naših pesmi. Ravno tako so zapela tudi mlajša dekleta in v lepi igrici pokazala, kaj vse znajo. Na povabilo našega g. župnika je prišel med nas tudi g. kaplan Tratar iz Št. Jakoba v Rožu in nas v lepih melodijah s harmoniko in šaljivkami zabaval, tako da smo se iz srca nasmejali. Za njegov obisk se mu prav lepo zahvaljujemo.

Pojedina in dobro vince nas je spravilo v židano voljo. Ob pogovoru smo prišli tudi na tiste naše stare občane, ki so lani še bili

med nami, letos jih štejemo že k rajnim. To so:

Jožef Incko, pd. stari Ožbavt na Šentjanških Rutah, dne 18. februarja smo ga položili k večnemu počitku. Bil je gorski kmet in se je moral skozi vse življenje boriti za obstoj njegove mnogoštevilne družine. Težka bolezen ga je v 84. letu starosti spravila s tega sveta.

Tudi Lipan Hafner se je lani še veselil z nami, letos ga ni več med živimi, o njegovi smrti smo poročali že obširnejše.

Tretja je bila naša dobra in zvesta faranka Kristina Schanig, pd. Bricnova mama iz Podsinge vasi. Nepričakovano je zapustila moža in otroke, pri svoji hčerki Miciji v Kapli je dočakala zadnjo uro. Rajna je bila zvesta svojemu narodu in je učila tudi svoje otroke ljubiti ga. V mladosti je slovela tudi kot dobra igralka na kulturnem polju. V 70. letu starosti smo jo položili v domačo gomilo.

na Kobovnikovi planini. Poročal pa je tudi o razveseljivih uspehih mladih selskih smučarjev, zlasti svojega sina Wernerja Oražaja.

Prepričljiv uspeh so Selani slavili pri deželnem prvenstvu društva DSG, ki je bilo na tromeji pri Podklostru. Tu je Werner premagal vse odrasle in postal koroški deželni prvak. Vrh tega pa je on žel po vsej Koroški presenetljive uspehe. Deželna smučarska zveza ga je nato vpoklicala v kader najboljših šolarjev na Koroškem.

Društvena prvaka pa sta postala Veronika in Franci Dovjak.

Pa tudi nogometna sekcija ni hotela zaostajati. Vodja sekcije Karel Pristovnik je podal prav tako razveseljivo bilanco.

Prvo moštvo pod vodstvom Heinza Veratschnika je le po ukrepah na zeleni mizi izgubilo naslov jesenskega prvaka. Galicija je baje uporabljala v zadnji tekmi proti Gospe Sveti neprijavljenega igralca. Tako jim KNZ zmage nad Gospo Sveto ni prištevala in s tem škodovala vodečemu selskemu društvu.

Drugo moštvo „pod 21 let“ pa je vodil Fridl Mak, ki je sklenil nehati igrati v prvem moštvu, zato pa pomagati mladini. Z njegovo rutino se mu je to kar posrečilo.

LIKOVNA UMETNOST:

Karel Pečko - umetnik pastela

V ponedeljek zvečer so v „auli slovenici“ ob številni udeležbi ljubiteljev likovne umetnosti odprli razstavo znanega slovenskega akademskega slikarja Karla Pečka.

V uvodni besedi je v slovenščini in nemščini predsednik „Društva aula slovenica“ dr. Mirt Zwitter prisrčno pozdravil navzoče občinstvo, med njimi ugledne osebnosti kot jugoslovanskega generalnega konzula Bojana Lubaja, slikarja Wernerja Berga in druge. Poseben pozdrav je veljal pevkemu oktetu iz Slovenj Gradca in pa seveda navzočemu umetniku Karlu Pečku, ustanovitelju slovenjegraške umetnostne galerije, ki je postala svetovno slavna, ko je lani prevzela odgovornost za mednarodne kulturne prireditve „MIR 75“.

Nato je slovenjegraški oktet, ki je izvajal kulturni program, zapel najprej dve pesmi: Prešernovo „Zdravljico“ v priredbi Jožeta Leskovarja in pa slovensko narodno „Prišla bo pomlad“ prav tako v priredbi Jožeta Leskovarja.

V nadaljevanju programa je

prof. Tehovnik podal kratko, a zgoščeno sliko o slikarju Karlu Pečku. Med drugim je povedal, da je za umetnika značilna osnovna slika neke pokrajine, ki jo spreminja s pomočjo barve. Nasploh je Pečkova pokrajina močno stilizirana. Vnašanje ženskega akta v pokrajino (npr. V zenici jutra, I, II, III), ki morda na prvi pogled zgleda tuja. To označuje umetnik kot prikaz plodnosti, rodovitnosti. Karel Pečko, ki je izšel iz slavne Jakčeve šole na ljubljanski likovni akademiji, je odličen portretist (npr. Vizija z Uršlje gore I in II).

V „auli slovenici“ slikar Karel Pečko razstavlja 25 stvaritev, v precej redki tehniki — pastelu; je pravi mojster te zahtevne slikarske tehnike.

Za konec je oktet, med pevci je bila tudi mladenka, ki je pela prvi tenor in se je lepo ujemala z moškim 1. tenorjem, Oktet je zapel tri pesmi: slovensko narodno „Ti si urce zamudila“, v priredbi Jožeta Leskovarja, hrvaško narodno „Kolo“, v priredbi Vasilija Mirka, kot zadnjo pa koroško narodno „Dober večer luba dakle“, z baritonskim solom, prav tako v priredbi Jožeta Leskovarja. Zadnji dve pesmi je oktet najbolje zapel, tako glede harmonije kot interpretacije.

Sicer pa moram ponovno poudariti, kot sem že v preteklosti, da umetniška dvorana „aula slovenica“ za pevske nastope (solistične kot zborovske) na žalost ni primerna zaradi hudo slabe akustike.

Slikarja Karla Pečka, kot tudi izvajalca kulturnega programa — oktet, je številni avditorij nagradil s krepkim in prisrčnim aplavzom.

To lepo umetniško razstavo, ki bo odprta še do 23. decembra t. l., vsem ljubiteljem likovne umetnosti toplo priporočamo, da si jo ogledajo.

B. L.

Spomin na „cigansko noč“

V Evropo so prišli ok. leta 1000, po vsej verjetnosti iz Indije. Temne polti, črni lasi, žarečih oči. Pregarjali so jih. Videli so v njih nesrečo. Ponekod jih preganjajo še danes. V večini krajev, kjer so se naselili ali kamor pridejo, jih prezirajo še danes. Kralji in cesarji, svetni in cerkveni oblastniki, vsi so jim jemali osnovne pravice. Cesarica Marija Terezija jim je prepovedala trgovati s konji, prepovedala jim je njihovo lastno govorico, med seboj se niso smeli ženiti. Cesar Franc Jožef jih je hotel prisiliti k delu z najstrožjimi ukrepi. Francoski kralj Ludvik XIV. jih je dal prikovati na galeje.

Najhujše trpljenje v zgodovini so morali pretrpeti v dobi nacizma. Nacisti in njihovi rablji so jih hoteli vse iztrebiti. Skupno z Judi so bili najbolj zasovražena zvrst ljudi, najbolj zaničevana, skupno z njimi so morali plačati najbolj krvav davek. Nad tri milijone jih je po-

ginilo, v kacetih, pri raznih pokolih.

V Družini 47 (5. dec. 1976), kjer jim posvečajo več člankov, bremo eno izmed krvavih zgodb iz njihove zgodovine trpljenja:

„Krvavi davek so plačali v zadnji vojni. Bila je to strašna ciganska noč, 6. decembra 1941, na obali reke Une (Bosna, op. ur.), kjer so jih pobili — 25.000. Drama se je začela na befel: „Cigani, nocoj koncert!“ Cigani so igrali lačni in žejni, da bi si rešili golo življenje; peli so, da bi živeli. Ko so peli, so tudi jokali — da bi živeli. V tisti strašni ciganski noči so kljub igranju, joku in petju izgubili življenje.“

Te dni obhajamo dan človekovih pravic. Veljajo tudi za Cigane, ali, kot se imenujejo sami, Rome. Beseda Rom pomeni po slovensko človek.

KDZ proti ...

(Nadaljevanje s 1. strani)

nastala na podlagi nesporazumov, ki bi jih treba bilo čim prej razčistiti. Nadalje mislimo, da naj bi bila ravno Cerkev v primeru konfliktov ter njihovega reševanja vzgled za vso družbo. To, kar se trenutno dogaja z Eddo Konrad, nikakor ne moremo označiti kot dober vzgled. Če se položaj Edde Konrada ne bi izboljšal, bomo o tem podrobno poučili javnost ter vse manjšinam naklonjene šoke po svetu, ki so naši prijatelji ter jih poprosili za solidarnost. Kajti nam je postalo jasno, da je to postopanje nasproti Edi Konrad ravno tako naperjeno tudi proti slovenski narodni skupnosti na Koroškem.“

Frimak

šport - šport - šport - šport

DSG Sele - uspešna bilanca

Pred kratkim je bil v Selah občni zbor športnega društva DSG-Sele-Zell. Med častnimi gosti je predsednik društva Ivo Olip pozdravil podžupana selske občine Jožeta Oražaja kot zastopnika občine, Wernerja Pippana, kot zastopnika deželnega vodstva DSG-Koroška ter g. Scheiberja, kot zastopnika UNION-Koroška.

Med številnimi poročili odbornikov smo lahko zabeležili mnogo razveseljivega. Predsednik Ivo Olip je uvodoma podal splošen pregled zelo uspešnega delovanja društva. Neumornim funkcionarjem je izrekel iskreno zahvalo za tesno sodelovanje in obenem izrazil željo, da bi bilo tako sodelovanje še nadalje temelj plodovitega delovanja društva.

Tajnik Nante Dovjak je v svojem poročilu omenil, da so se je potekale stvarno, obisk pa da je bil številen in vesten. Le blagajnik Nante Pristovnik je mogel poročati trenutno le o „rdečih številkah“. V športu je pač ta-

ko. Pa to je razumljivo, saj deluje selsko društvo s tremi sekcijami: namizni tenis, smučanje in nogomet.

Da so potem izdatki mnogo višji od dobičkov, je razumljivo. Morda se bo v bodoče le našel še kak sponzor, ki bi našemu Nanteju olajšal nekoliko težko delo blagajnika. Ob tej priliki pa bi se hotel zahvaliti vsem dobrotnikom našega društva. Posebno pa je treba imenovati našega trenutnega sponzorja gostilničarja Herberta JAGOUTZA (gostilna KAISER ob jezeru), ki je zadnje čase nesebično podpiral nogometno društvo.

Vodja namiznoteniške sekcije je podal jako razveseljivo poročilo. Prvo moštvo se je povzpelo v ligo, to je najvišji razred Koroške; tudi drugemu moštvu je uspel povdigi iz drugega razreda v prvi razred. Igrali sta v večji meri isti moštvi kot lansko leto; prijavila sta se le Mischitz iz Št. Janža v Rožu in Schweiger iz Borovelj.

Vodja smučarske sekcije Hanzl Oražaj pa je tožil zaradi zadnjih „nezimskih“ zim brez snega. Smučarski tečaj je bil tudi tokrat